

TRUEDEM

Trust in European Democracies

**Εμπιστοσύνη στους εθνικούς θεσμούς και διεθνείς
οργανισμούς στην Ελλάδα (Εκπαιδευτικό υλικό)**

**Funded by
the European Union**

This project has received funding from the European Union's Horizon Europe research and innovation program under grant agreement No 101095237 (TRUEDEM).

Α. Τι είναι η πολιτική εμπιστοσύνη και πώς μπορεί να καλλιεργηθεί;

Παρόλο που είμαστε όλοι ξεχωριστά άτομα, τις περισσότερες φορές ζούμε τη ζωή μας μέσα σε διάφορα είδη ομάδων ή κοινοτήτων: τις οικογένειές μας, τα σχολεία μας, τις ομάδες φίλων ή τους ανθρώπους στη γειτονιά μας. Κάθε φορά που χρειάζεται να κάνουμε κάτι μέσα ή με αυτή την ομάδα, πρέπει να πάρουμε μια συλλογική απόφαση. Για παράδειγμα, αν θέλετε να οργανώσετε έναν αθλητικό διαγωνισμό ή να προγραμματίσετε μια σχολική εκδρομή, θα πρέπει να μιλήσετε με τους συμμαθητές σας και να αποφασίσετε πώς θα το κάνετε. Συχνά, μερικοί από τους συμμαθητές σας αναλαμβάνουν εκ μέρους της τάξης να φέρουν την υπόθεση στον διευθυντή του σχολείου, ο οποίος στη συνέχεια θα συζητήσει το θέμα με μερικούς άλλους εκπαιδευτικούς και γονείς και στη συνέχεια θα προσπαθήσει να δώσει μια λύση. Ο τρόπος με τον οποίο λαμβάνονται οι πολιτικές αποφάσεις είναι παρόμοιος.

Σε μια δημοκρατία, οι άνθρωποι, οι πολίτες, συμμετέχουν άμεσα στη λήψη αποφάσεων για τον τρόπο λειτουργίας των κοινωνιών τους. Αν και μπορούν να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων άμεσα - ψηφίζοντας στις εκλογές, σε ένα δημοψήφισμα ή συμμετέχοντας σε μια συζήτηση, λ.χ. στο δημαρχείο - συχνά, συμμετοχή σημαίνει την εκλογή ορισμένων εκπροσώπων. Οι πολίτες αναθέτουν σε αυτούς τους αντιπροσώπους να λαμβάνουν αποφάσεις για λογαριασμό τους, και οι αποφάσεις αυτές γίνονται

νόμοι και πολιτικές. Ωστόσο, σε μια δημοκρατία, οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι δεν λαμβάνουν αποφάσεις μόνο σύμφωνα με τις δικές τους επιθυμίες, αλλά, μάλλον, λειτουργώντας μέσα σε ένα πυκνό πλέγμα θεσμών, που διασφαλίζουν τη συνέχεια και τη δικαιοσύνη. Αυτοί οι θεσμοί διασφαλίζουν επίσης ότι οι διάφορες αποφάσεις λαμβάνονται σύμφωνα με τις βασικές αρχές που καθορίζουν μια κοινωνία (το σύνταγμα, για παράδειγμα). Σε αυτό το πλαίσιο, είναι προφανές ότι η εμπιστοσύνη τόσο στους πολιτικούς (και τους δημόσιους λειτουργούς) αφενός, όσο και στους πολιτικούς θεσμούς αφετέρου, είναι υψίστης σημασίας.

Η πολιτική εμπιστοσύνη αναφέρεται κυρίως στον τρόπο με τον οποίο αξιολογούμε τους πολιτικούς θεσμούς και περιλαμβάνει τα λεγόμενα χαρακτηριστικά αξιοπιστίας, όπως «αξιοπιστία, δικαιοσύνη, επάρκεια, διαφάνεια, [και] ανοικτότητα σε ανταγωνιστικές απόψεις» (Zmerli 2014, 4887). Η αξιολόγηση αυτών των θεσμών - βασικά η εμπιστοσύνη ή η δυσπιστία σε αυτούς - εξαρτάται από την εμπιστοσύνη στους ανθρώπους που, σε ορισμένες χρονικές στιγμές, εδράζονται σ' αυτούς τους θεσμούς, καθώς και από την εμπιστοσύνη στο ίδιο το πολιτικό σύστημα (δηλαδή τη δημοκρατία) (Zmerli 2014).

Όταν μιλάμε για πολιτική εμπιστοσύνη, τις περισσότερες φορές αναφερόμαστε στην εμπιστοσύνη στους πολιτικούς θεσμούς. Αυτοί οι θεσμοί περιλαμβάνουν το Κοινοβούλιο, την κυβέρνηση, το δικαστικό σύστημα, το δημαρχείο ή τα πολιτικά κόμματα, αλλά και πιο αφηρημένους τύπους θεσμών που αποτελούν την ενσάρκωση ευρύτερων πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών αρχών, όπως το Σύνταγμα.

Τώρα, που αποφασίσαμε ότι η πολιτική εμπιστοσύνη είναι σημαντική σε μια δημοκρατία, ας δούμε πώς δημιουργείται. Η πολιτική εμπιστοσύνη αποκτάται ακολουθώντας παρόμοιες διαδικασίες με την οικοδόμηση εμπιστοσύνης σε άλλους ανθρώπους. Πώς αποφασίζετε ότι εμπιστεύεστε ένα άτομο; Λοιπόν, εμπιστεύεστε κάποιον επειδή τον γνωρίζετε για μεγάλο χρονικό διάστημα, ή επειδή κατά τη διάρκεια αυτού του χρόνου δεν προσπάθησε να σας αδικήσει με οποιονδήποτε τρόπο ή να σας απογοητεύσει, ή επειδή είναι αξιόπιστος. Με την ίδια λογική, εμπιστεύεστε τα εκλεγμένα μέλη του Κοινοβουλίου επειδή πάντα προσπαθούσαν να ανταποκρίνονται στις ανάγκες σας και προσπαθούσαν να βοηθήσουν στην επίλυση των προβλημάτων που τους έθεσε η κοινότητά σας. Αλλάζοντας την εστίαση από τους πολιτικούς στους θεσμούς, εμπιστεύεστε τους πολιτικούς θεσμούς επειδή γνωρίζετε πώς λειτουργούν και, μπορείτε να παρατηρήσετε ότι, σε γενικές γραμμές, προσπαθούν να ενεργούν προς το συμφέρον σας. **Εμπιστεύεστε τους πολιτικούς θεσμούς όταν οι**

αποφάσεις τους είναι δίκαιες, όταν οι πολιτικές τους είναι καλά τεκμηριωμένες, όταν ο τρόπος με τον οποίο λειτουργούν είναι διαφανής και όταν, αν χρειαστεί, είναι ικανοί και πρόθυμοι να αλλάξουν.

Ως εκ τούτου, μαθαίνετε να εμπιστεύεστε τους πολιτικούς παράγοντες και τους πολιτικούς θεσμούς με βάση το πόσο καλά αποδίδουν. Είναι επίσης δυνατό να εμπιστευτεί ορισμένους θεσμούς επειδή ιστορικά, έχουν επωφεληθεί από την εμπιστοσύνη των ανθρώπων και εσύ, ως νέος ενήλικας, ακούς γι' αυτό στο σπίτι, στο σχολείο, μεταξύ φίλων. Με άλλα λόγια, η εμπιστοσύνη μπορεί να οικοδομηθεί μέσω της φήμης.

Παρόλο που η εμπιστοσύνη είναι μια γενική έννοια και ο δικαιούχος της εμπιστοσύνης κάποιου μπορεί να είναι ένα άλλο πρόσωπο, μια ομάδα ανθρώπων ή ένας θεσμός, αυτοί οι επί μέρους τύποι εμπιστοσύνης είναι επίσης κάπως διαφορετικοί. Η εμπιστοσύνη σε άλλους ανθρώπους αναφέρεται ως **κοινωνική εμπιστοσύνη**. Η έρευνα δείχνει ότι οι κοινωνίες στις οποίες υπάρχει υψηλή εμπιστοσύνη σε άλλους ανθρώπους εμφανίζουν επίσης σημαντικά ποσοστά πολιτικής εμπιστοσύνης (Zmerli and Newton 2008). Η εμπιστοσύνη στον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν και αποφασίζονται τα πράγματα σε οποιοδήποτε πολιτικό σύστημα χωρίζεται σε δύο κατηγορίες. Πρώτον, υπάρχει η εμπιστοσύνη στο ίδιο το σύστημα, στους κύριους θεσμούς του (Κοινοβούλιο, κυβέρνηση, πολιτικά κόμματα, κ.λπ.), και αυτό δεν εξαρτάται απαραίτητα από το ποιος είναι στην εξουσία σε μια συγκεκριμένη στιγμή. Αυτός ο τύπος εμπιστοσύνης συνδέεται συνήθως με τη λεγόμενη **διάχυτη υποστήριξη** (Easton 1975): εμπιστεύεστε ότι το ίδιο το σύστημα αποδίδει καλά, είναι δίκαιο και εξασφαλίζει τη συνέχεια. Δεύτερον, υπάρχει εμπιστοσύνη στους εκλεγμένους αντιπροσώπους ή στους ανθρώπους που εργάζονται στο πλαίσιο του συστήματος σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή, η λεγόμενη **ειδική υποστήριξη** (Easton 1975). Η διάχυτη υποστήριξη και η ειδική υποστήριξη σχετίζονται, αλλά δεν είναι ακριβώς το ίδιο πράγμα.

Το αντικείμενο της πολιτικής εμπιστοσύνης - δηλ. τι είδους θεσμούς εμπιστευόμαστε; - μπορεί να διαφέρει ανάλογα με το είδος των θεσμών στους οποίους αναφερόμαστε. Σε γενικές γραμμές, αναφερόμαστε σε τοπικούς (π.χ. δημαρχείο) και εθνικούς (π.χ. Κοινοβούλιο) πολιτικούς θεσμούς, επειδή η ζωή μας επηρεάζεται άμεσα από τη λειτουργία τους. Παρ' όλα αυτά, **αναφερόμαστε και σε διεθνείς θεσμούς, επειδή και αυτοί μπορούν να επηρεάσουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις μας.** Για παράδειγμα, τα Ηνωμένα Έθνη είναι ένας διεθνής οργανισμός που περιλαμβάνει τις περισσότερες χώρες του κόσμου και εργάζεται εκτενώς για τον καθορισμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε όλο τον κόσμο. Ένα άλλο παράδειγμα είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Στο πλαίσιο της ΕΕ, η ζωή μας δεν επηρεάζεται μόνο από τους τοπικούς και εθνικούς πολιτικούς θεσμούς, αλλά και από το τι αποφασίζουν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και διάφορα άλλα όργανα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ως εκ τούτου, είναι χρήσιμο να σκεφτούμε την πολιτική εμπιστοσύνη ως διαδικασίες αξιολόγησης των επιδόσεων διαφόρων θεσμών, από τους τοπικούς, έως τους εθνικούς, μέχρι τους διεθνείς.

Ενώ η πολιτική εμπιστοσύνη είναι σημαντική σε κάθε σύστημα, γίνεται κρίσιμη στις δημοκρατίες. Αυτό συμβαίνει επειδή οι δημοκρατίες αποδίδουν μόνο αν οι πολίτες συμμετέχουν στην πολιτική, ελάχιστα μέσω της ψήφου ή με πιο ουσιαστικούς τρόπους (όπως διαμαρτυρίες, εκστρατείες, επηρεασμός της πολιτικής ατζέντας, κ.λπ.). **Αν οι άνθρωποι δεν εμπιστεύονται τους θεσμούς σε μια δημοκρατία, τότε δεν θα συμμετέχουν· αν οι καταστούν απαθείς, το σύστημα χάνει τη νομιμοποίησή του.**

Τέλος, αν και γνωρίζουμε πλέον ότι υπάρχουν διαφορετικοί τύποι εμπιστοσύνης, αξίζει να σημειωθεί ότι στην πραγματική ζωή, ο τρόπος με τον οποίο εμπιστευόμαστε τους συνομηλικούς μας, ή άλλους ανθρώπους γενικά, ή κάποιους θεσμούς του πολιτικού μας συστήματος, ή ακόμη και τη δημοκρατία γενικά, είναι όλα αλληλένδετα. Κατά συνέπεια, ο τρόπος με τον οποίο αποκτούμε πολιτική εμπιστοσύνη εξαρτάται όχι μόνον από τις επιδόσεις των πολιτικών θεσμών, αλλά και από το συνολικό κλίμα εμπιστοσύνης που υπάρχει σε μια κοινότητα.

B. Εμπιστοσύνη στους εθνικούς πολιτικούς θεσμούς και τους διεθνείς οργανισμούς

Η Ελλάδα είναι μία ενιαία κοινοβουλευτική δημοκρατία. Τα θεσμικά όργανα του κράτους έχουν σχεδιαστεί σύμφωνα με την αρχή της διάκρισης των εξουσιών και πρέπει να λειτουργούν με βάση τους κανόνες που ορίζονται στο ίδιο το *Σύνταγμα της χώρας* (υιοθετήθηκε το 1975 και τροποποιήθηκε τελευταία φορά το 2019). Θα πρέπει επίσης να λειτουργούν σε συμφωνία με τις αξίες, τις αρχές και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και στα Ηνωμένα Έθνη (ΟΗΕ), καθώς και από τις διεθνείς συμφωνίες στις οποίες συμμετέχει η Ελλάδα.

Σε αυτό το μέρος, διερευνούμε πρώτα την εμπιστοσύνη στους κύριους θεσμούς του ελληνικού κράτους - την Προεδρία, την Κυβέρνηση, το Κοινοβούλιο, τα πολιτικά κόμματα και το δικαστικό σύστημα. Στη συνέχεια, εξετάζουμε πώς οι Έλληνες εμπιστεύονται την Ευρωπαϊκή Ένωση και δύο από τους πιο γνωστούς θεσμούς της - το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στην τελευταία ενότητα, στρέφουμε την προσοχή μας στην εμπιστοσύνη που δείχνουν οι Έλληνες ερωτηθέντες στον ΟΗΕ.

B.1 Η Προεδρία

Η/Ο Πρόεδρος είναι η/ο αρχηγός του κράτους. Αν και η/ο Πρόεδρος είναι ένα πρόσωπο,

εκπροσωπεί και κατευθύνει το θεσμό της Προεδρίας της Δημοκρατίας. Η/Ο Πρόεδρος της Ελλάδας εκλέγεται από το Κοινοβούλιο για 5ετή θητεία που μπορεί να ανανεωθεί μόνο μία φορά. Υποψήφια/ος μπορεί να είναι οποιοσδήποτε Έλληνας πολίτης που είναι τουλάχιστον 40 ετών. Η/Ο υποψήφια/ος με τις περισσότερες ψήφους κερδίζει, αλλά για να καθοριστούν τα τελικά αποτελέσματα μπορεί να χρειαστούν αρκετοί γύροι εκλογών. Μόλις εκλεγεί, η/ο Πρόεδρος οφείλει να εκπροσωπεί τα συμφέροντα του ελληνικού κράτους και του πληθυσμού και όχι τα

συμφέροντα των βουλευτών ή του πολιτικού κόμματος που τους πρότειναν ή τους ψήφισαν.

Σύμφωνα με το ελληνικό Σύνταγμα, οι εξουσίες της/του Προέδρου είναι αρκετά περιορισμένες. Ο σημαντικότερος ρόλος της/του είναι να υπογράφει ή να ασκεί βέτο σε νόμους που ψηφίζονται από το Κοινοβούλιο. Με αυτόν τον τρόπο, η Προεδρία είναι ένας θεσμός που παρέχει έναν πρόσθετο μηχανισμό ελέγχου και επαλήθευσης για να διασφαλίσει ότι οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι δεν κάνουν κατάχρηση των εξουσιών τους.

Ακολουθούν ορισμένα άλλα αξιοσημείωτα καθήκοντα της/του Προέδρου:

- να συγκαλεί το Κοινοβούλιο για τις τακτικές ή έκτακτες συνόδους του
- να διορίζει και να ανακαλεί τον πρωθυπουργό και τα άλλα μέλη της κυβέρνησης και, όταν συντρέχει περίπτωση, να αποδέχεται την παραίτησή τους,
- να διορίζει και να απολύει δημόσιους υπαλλήλους
- να χορηγεί χάρη και να μετριάξει τις ποινές που επιβάλλει το δικαστήριο, αλλά μόνο κατόπιν σύστασης του Υπουργού Δικαιοσύνης και μετά από γνωμοδότηση του συμβουλίου που απαρτίζεται κατά πλειοψηφία από δικαστές
- να εκπροσωπεί την Ελλάδα διεθνώς
- να παρέχει και να απονέμει κρατικά παράσημα
- να είναι η/ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων

Με λίγες εξαιρέσεις, όπως ο διορισμός του Πρωθυπουργού ή η επιστροφή ενός νομοσχεδίου στο Κοινοβούλιο, κάθε απόφαση του Προέδρου πρέπει να προσυπογράφεται από ένα μέλος του Υπουργικού Συμβουλίου. Εάν η απόφαση αφορά την προκήρυξη δημοψηφίσματος, το σχετικό διάταγμα πρέπει να προσυπογράφεται από τον Πρόεδρο της Βουλής.

Η εμπιστοσύνη στο θεσμό της Προεδρίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις επιδόσεις κάθε Προέδρου, αλλά και από τη σχέση μεταξύ της Προεδρίας και των άλλων βασικών θεσμών του κράτους.

B.2 Κυβέρνηση

Η κυβέρνηση είναι ο κύριος φορέας της **εκτελεστικής εξουσίας**. Αυτό σημαίνει ότι είναι υπεύθυνη για την εκτέλεση του νόμου και την εφαρμογή των πολιτικών. Η ελληνική κυβέρνηση έχει επίσης αποκλειστική νομοθετική πρωτοβουλία όσον αφορά τον κρατικό προϋπολογισμό.

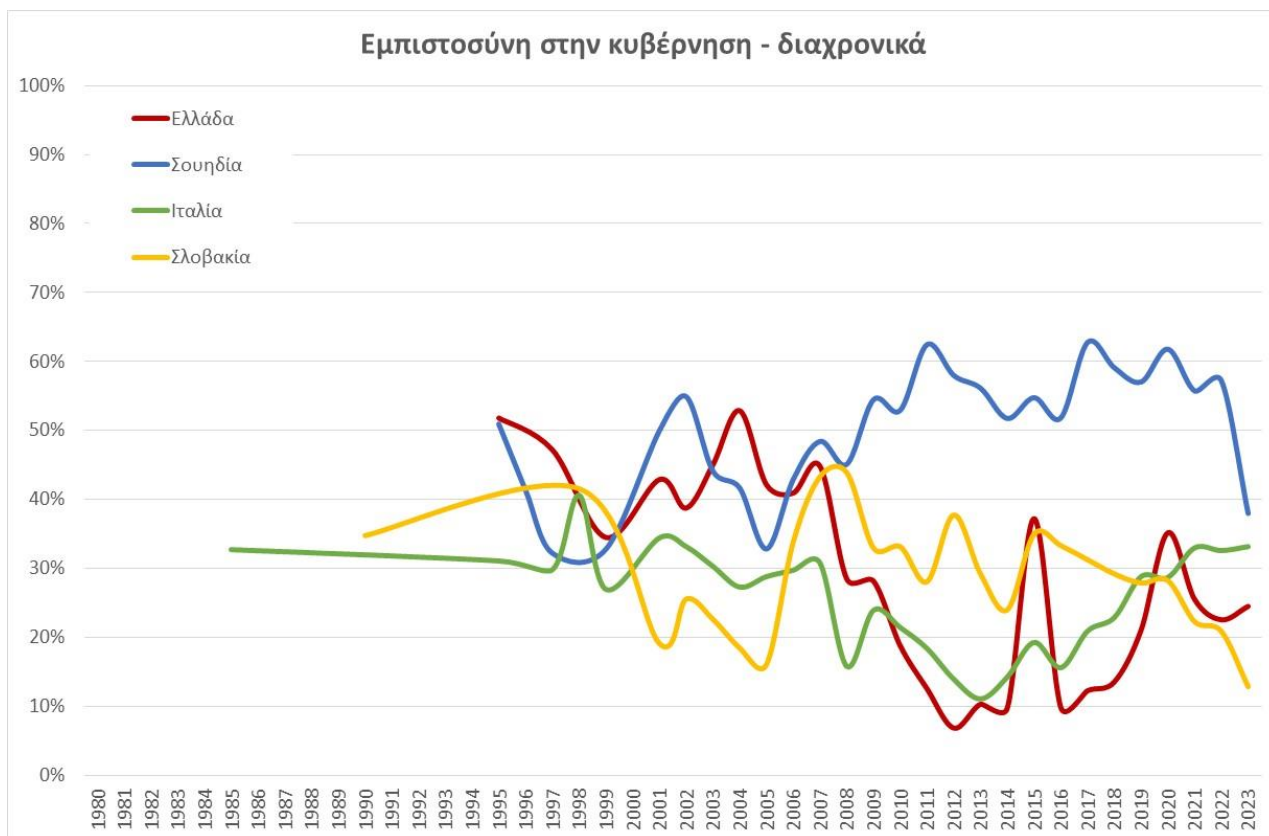
Συνήθως, ο όρος Κυβέρνηση αναφέρεται σε όλους τους φορείς της κεντρικής διοίκησης του κράτους (π.χ. υπουργεία, εθνικοί οργανισμοί), τους δημόσιους υπαλλήλους που απασχολούνται σε αυτούς και το υπουργικό συμβούλιο που

ηγείται αυτής της διοίκησης. Ο πρωθυπουργός και οι υπουργοί αποτελούν το **υπουργικό συμβούλιο**, το οποίο είναι το κύριο όργανο που είναι υπεύθυνο για τον γενικό συντονισμό και τη διαχείριση της κεντρικής διοίκησης σε ολόκληρη την επικράτεια του κράτους. **Προσοχή!** Οι άνθρωποι μπορεί να χρησιμοποιούν τον όρο Κυβέρνηση για να αναφερθούν μόνο στο Υπουργικό Συμβούλιο.

Η επιλογή του πρωθυπουργού και η σύνθεση του υπουργικού συμβουλίου είναι αποτέλεσμα πολιτικών διαπραγματεύσεων στο Κοινοβούλιο μετά από εκλογές ή τη διάλυση προηγούμενου υπουργικού συμβουλίου. Αυτό σημαίνει ότι το υπουργικό συμβούλιο μπορεί να περιλαμβάνει εκπροσώπους από ένα ή περισσότερα κόμματα. Στην πρώτη περίπτωση, εάν το κόμμα δεν είναι αυτό που κατέχει την κοινοβουλευτική πλειοψηφία, το υπουργικό συμβούλιο που προκύπτει συχνά ονομάζεται **κυβέρνηση μειοψηφίας**. Εάν στο υπουργικό συμβούλιο εκπροσωπούνται περισσότερα κόμματα, αυτό συχνά ονομάζεται **κυβέρνηση συνασπισμού**.

Μόλις συμφωνηθεί, ο Πρωθυπουργός και τα προτεινόμενα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου διορίζονται επίσημα από την/τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, αλλά λογοδοτούν στο Κοινοβούλιο. Κατόπιν αιτήματος του πρωθυπουργού ή με δική τους πρωτοβουλία, οι βουλευτές μπορούν να εκφράσουν την εμπιστοσύνη τους στο εκάστοτε υπουργικό συμβούλιο. Εκτός από τις εκλογές, δεδομένου ότι οι βουλευτές είναι εκπρόσωποι των πολιτών, η ψήφος αυτή αποτελεί μία από τις σημαντικότερες και πιο ορατές εκφράσεις δημόσιας εμπιστοσύνης των πολιτών στην ηγεσία ενός κρατικού θεσμού.

Ας διερευνήσουμε μαζί μερικά από τα στοιχεία που υπάρχουν σήμερα σχετικά με την εμπιστοσύνη που έχουν οι Έλληνες στην κυβέρνηση ως θεσμό, και στη συνέχεια ας προβληματιστούμε σχετικά. Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει την εξέλιξη της εμπιστοσύνης στην Κυβέρνηση από το 1995 έως το 2023 για την Ελλάδα, μαζί με τρεις άλλες χώρες που παρουσιάζονται για σύγκριση. Η κόκκινη γραμμή, που δείχνει το ποσοστό των ανθρώπων που δήλωσαν σε κάθε έτος κατά το οποίο ερωτήθηκαν ότι έχουν εμπιστοσύνη στην Κυβέρνηση, αλλάζει μεν από έτος σε έτος, αλλά συνολικά δείχνει τρεις διαφορετικές περιόδους: σταθερότητα γύρω στο 45% από το 1995 έως το 2007, σημαντική πτώση σε περισσότερο του 10% μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση του 2007 και, από το 2014, μια μικρή αύξηση της εμπιστοσύνης, που τροφοδοτείται κυρίως από τις εκλογές του 2015 και του 2019. Αυτό δείχνει ότι, εκτός από έναν μικρό αριθμό ετών, η πλειονότητα των Ελλήνων αποφάσισε να μην εμπιστεύεται την κυβέρνηση.

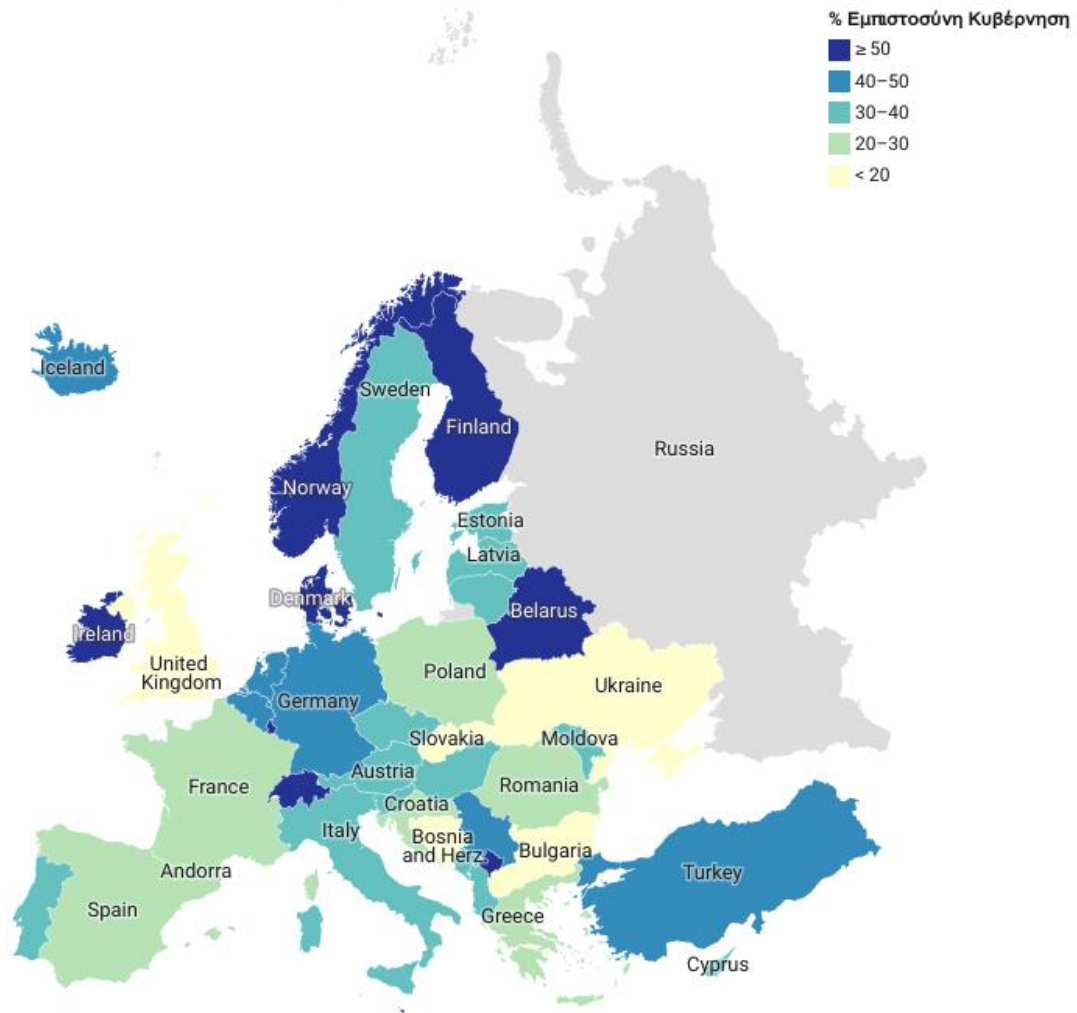
Συγκρίνοντας την Ελλάδα με τις άλλες χώρες που παρουσιάζονται στο διάγραμμα, η εξέλιξη της εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση στην Ελλάδα μοιάζει αρκετά με εκείνη που καταγράφηκε στην Ιταλία, η οποία επίσης παρουσιάζει σημαντική πτώση από το 2007 έως το 2013, πιθανότατα ως απάντηση στην παγκόσμια οικονομική κρίση, η οποία είχε χειρότερες επιπτώσεις στην Ιταλία και την Ελλάδα από ό,τι σε άλλες χώρες. Η Σλοβακία, ένας από τους μετακομμουνιστικούς γείτονες της Αυστρίας, παρουσιάζει μια μάλλον σταθερή πτώση από το 2007 έως το 2023, με κάποιες διακυμάνσεις, γεγονός που υποδηλώνει μια σημαντική απογοήτευση των Σλοβάκων πολιτών από την κυβέρνησή τους. Τέλος, η Σουηδία παρουσιάζει αύξηση της εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση, αλλά τα στοιχεία για το 2023 δείχνουν σημαντική μείωση από σχεδόν 60% σε λίγο κάτω από 40%.

Παρατηρούμε ότι ορισμένες χώρες έχουν παρόμοια πορεία ως προς την εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση, ενώ άλλες έχουν αποκλίνουσα πορεία. Ένα ενδιαφέρον ερώτημα, λοιπόν, είναι να γίνει μία προσπάθεια εντοπισμού ως προς το τι προκαλεί τις διαφορές και τι τις ομοιότητες. Υπάρχουν κοινοί παράγοντες που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν σε όλες τις χώρες και να επηρεάσουν το επίπεδο εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση; Ή, μάλλον, η σωστή απάντηση θα μπορούσε να είναι ότι τα γεγονότα που συμβαίνουν σε μια χώρα επηρεάζουν το επίπεδο εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση στη χώρα αυτή, χωρίς να επηρεάζουν το επίπεδο εμπιστοσύνης σε άλλες χώρες; Αυτό θα μπορούσε να είναι μια ενδιαφέρουσα ομαδική συζήτηση που θα μπορούσε να συνεχιστεί στην τάξη, μεταξύ ομάδων μαθητών.

Ο χάρτης των ευρωπαϊκών χωρών δείχνει το επίπεδο εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση, ανά χώρα, για το 2023. Το υπόμνημα στο χάρτη μας λέει πώς να ερμηνεύσουμε τα χρώματα των χωρών: οι χώρες με ανοιχτό κίτρινο χρώμα έχουν τα χαμηλότερα επίπεδα εμπιστοσύνης στην Κυβέρνηση στην Ευρώπη, λιγότερο από το 20% των πολιτών τους έχουν εμπιστοσύνη στην Κυβέρνηση. Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνονται η Βουλγαρία, η Σλοβακία, η Μεγάλη Βρετανία και η Ουκρανία. Οι χώρες με πιο σκούρα χρώματα έχουν περισσότερους πολίτες που εμπιστεύονται την κυβέρνηση, σε ορισμένες περιπτώσεις (στις χώρες με σκούρο μπλε, όπως, λ.χ. είναι η Φινλανδία, η Ιρλανδία ή η Νορβηγία) το ποσοστό

ξεπερνά το όριο του 50%. Συνολικά, το 2023 οι Έλληνες είχαν ένα επίπεδο εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση κάτω του μέσου όρου των ευρωπαϊκών χωρών: όχι τόσο χαμηλό όσο το επίπεδο που καταγράφεται στη Βουλγαρία, όχι τόσο υψηλό όσο το επίπεδο που παρατηρείται στην Ιρλανδία: το 25% των Ελλήνων δήλωσε το 2023 ότι έχει εμπιστοσύνη στην ελληνική κυβέρνηση.

Εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση, 2023

Source: TRUEDEM • Created with Datawrapper

B.3 Το Κοινοβούλιο

Ο κύριος ρόλος του Κοινοβουλίου σε ένα δημοκρατικό σύστημα είναι να δημιουργεί και να τροποποιεί νόμους. Αυτό το χαρακτηριστικό ονομάζεται **νομοθετική εξουσία**. Το Κοινοβούλιο έχει επίσης και άλλες εξουσίες, όπως η ψήφιση του προϋπολογισμού του κράτους και η έγκριση των σημαντικότερων διεθνών συμφωνιών στις οποίες η χώρα προτίθεται να συμμετάσχει. Στη συγκεκριμένη περίπτωση της Ελλάδας, το Κοινοβούλιο - Η Βουλή των Ελλήνων - εκλέγει επίσης τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και μπορεί να ασκήσει δίωξη κατά πρώην ή νυν μελών του Υπουργικού Συμβουλίου.

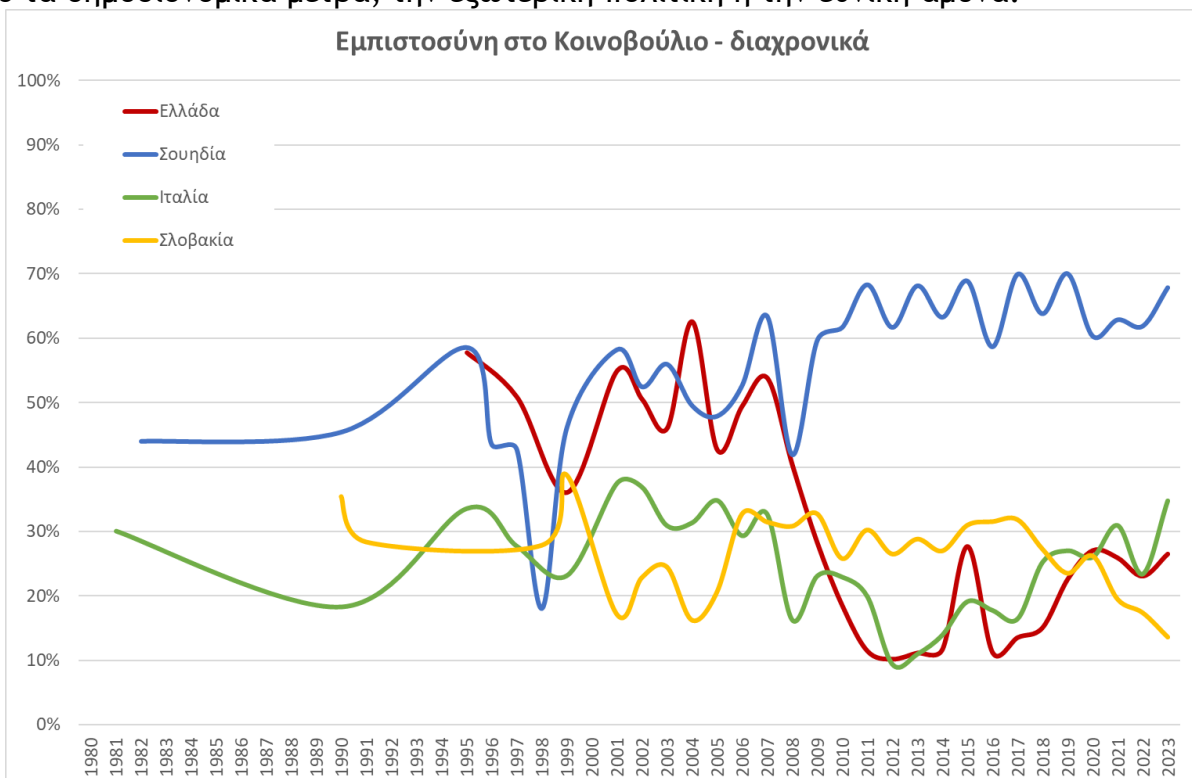
Το Κοινοβούλιο της Ελλάδας έχει 300 μέλη με εντολή για θητείας τεσσάρων (4) ετών και αποτελεί ενιαίο σώμα εκπροσώπων. Τα μέλη του Κοινοβουλίου (οι βουλευτές) εκλέγονται με **καθολική, άμεση, μυστική και ελεύθερη ψηφοφορία**, η οποία διεξάγεται ημέρα Κυριακή. Η ψηφοφορία είναι **υποχρεωτική**, αλλά δεν επιβάλλεται, δηλαδή η παράλειψη ψήφου δεν τιμωρείται με κάποιο τρόπο. Οι βουλευτές εκλέγονται με βάση την αρχή της **αναλογικής**

εκπροσώπησης, δηλαδή οι έδρες κατανέμονται με βάση την αναλογία των ψήφων που έλαβαν. Υπάρχει επίσης ένα όριο 3% των έγκυρων ψήφων που πρέπει να υπερβούν τα πολιτικά κόμματα για να κερδίσουν έδρες.

Αν και μπορεί να ψηφίσει κάθε Έλληνας πολίτης ηλικίας τουλάχιστον 17 ετών μέχρι το τέλος του έτους κατά το οποίο διεξάγονται οι εκλογές, οι υποψήφιοι πρέπει να είναι τουλάχιστον 25 ετών το αργότερο μέχρι την ημέρα των εκλογών.

Μετά την εκλογή τους, τα μέλη της Βουλής πρέπει να εκπροσωπούν τα συμφέροντα ολόκληρου του ελληνικού πληθυσμού και κράτους και όχι μόνο τα συμφέροντα της εκλογικής τους περιφέρειας, του εκλογικού τους σώματος ή του κόμματός τους.

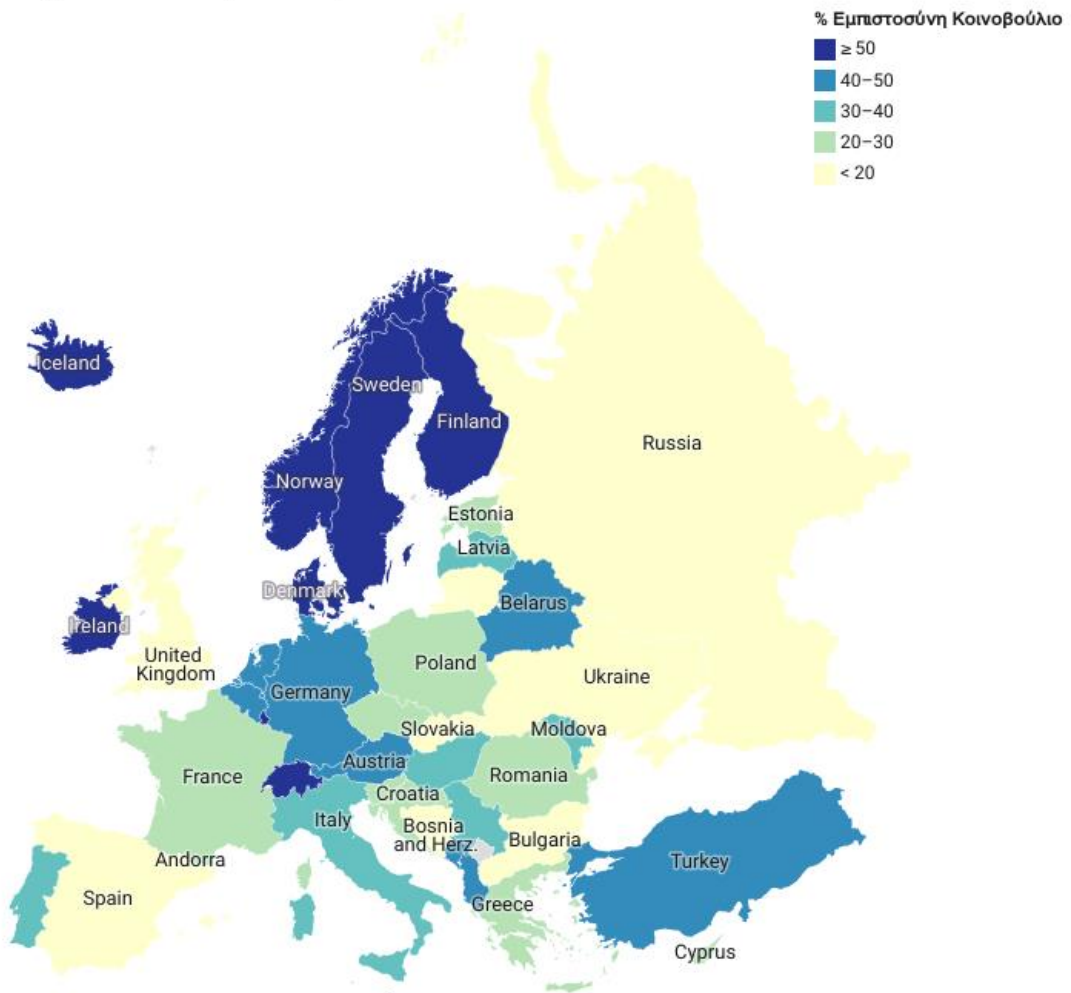
Μέσω υπογραφών που συγκεντρώνουν τουλάχιστον 500.000 υπογραφές, οι πολίτες μπορούν επίσης να υποβάλουν στο Κοινοβούλιο προτάσεις νόμων ή τροποποιήσεις των υφιστάμενων νόμων. Μέχρι δύο τέτοιες προτάσεις μπορούν να κατατεθούν για κάθε κοινοβουλευτική περίοδο. Μπορούν να αναφέρονται σε οποιοδήποτε θέμα ή τομέα, εκτός από τα δημοσιονομικά μέτρα, την εξωτερική πολιτική ή την εθνική άμυνα.

Μπορούμε να αναμένουμε ότι οι άνθρωποι εμπιστεύονται το Κοινοβούλιο περισσότερο όταν αισθάνονται ότι εκπροσωπούνται σ’ αυτό. Το επίπεδο εμπιστοσύνης στο Κοινοβούλιο μπορεί να επηρεάζεται από τις επιδόσεις ορισμένων μελών, αλλά και από τις πληροφορίες που λαμβάνουν οι πολίτες για το τι κάνει το Κοινοβούλιο γενικά, όπως και από το επίπεδο πρόσβασης που έχουν στους εκλεγμένους αντιπροσώπους τους και στο θεσμικό όργανο. Σε αυτό το πλαίσιο, η διαφάνεια και η λογοδοσία της κοινοβουλευτικής δραστηριότητας καθίστανται ουσιώδεις.

Η εξέλιξη της εμπιστοσύνης στο Κοινοβούλιο από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 έως σήμερα μοιάζει αρκετά με αυτό που είδαμε στην περίπτωση της εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση: η κόκκινη γραμμή, που δείχνει το ποσοστό των Ελλήνων που εμπιστεύονται το Κοινοβούλιο, ακολουθεί το ίδιο μοτίβο: σταθερότητα πριν από την κρίση, μείωση κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και μικρή αύξηση μετά την κρίση. Είναι εύλογο να συνδέονται η εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση και η εμπιστοσύνη στο Κοινοβούλιο. Εξάλλου, ο πρωθυπουργός είναι, συνήθως, ο ηγέτης του μεγαλύτερου κόμματος στο Κοινοβούλιο και δεν μπορεί να κυβερνήσει αποτελεσματικά χωρίς την υποστήριξη του Κοινοβουλίου.

Εμπιστοσύνη στο Κοινοβούλιο, 2023

Source: TRUEDEM • Created with Datawrapper

Η σύγκριση με τις άλλες χώρες που παρουσιάζονται στο διάγραμμα δείχνει ότι οι Έλληνες εμπιστεύονται το Κοινοβούλιο λιγότερο από τους Σουηδούς, αλλά περισσότερο από τους Σλοβάκους. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι άνθρωποι που μελετούν τη θεσμική εμπιστοσύνη θεωρούν ότι η υπερβολική εμπιστοσύνη στους θεσμούς του κράτους μπορεί να είναι εξίσου κακή με την έλλειψη εμπιστοσύνης - στις δημοκρατίες οι πολίτες αναμένεται να ενημερώνονται για τις ενέργειες των θεσμών, να τις αξιολογούν και μόνο τότε να αποφασίζουν αν αξίζουν της εμπιστοσύνης τους ή όχι.

B.4 Πολιτικά κόμματα

Η Ελλάδα έχει **πολυκομματικό σύστημα**, πράγμα που σημαίνει ότι πολλά κόμματα συμμετέχουν στις εκλογές και έχουν πολιτική δραστηριότητα πέραν της προεκλογικής περιόδου.

Υπάρχουν διάφοροι τύποι **τακτικά επαναλαμβανόμενων εκλογών** που μπορούν να διενεργηθούν στη χώρα: κοινοβουλευτικές, ευρωπαϊκές, περιφερειακές και τοπικές.

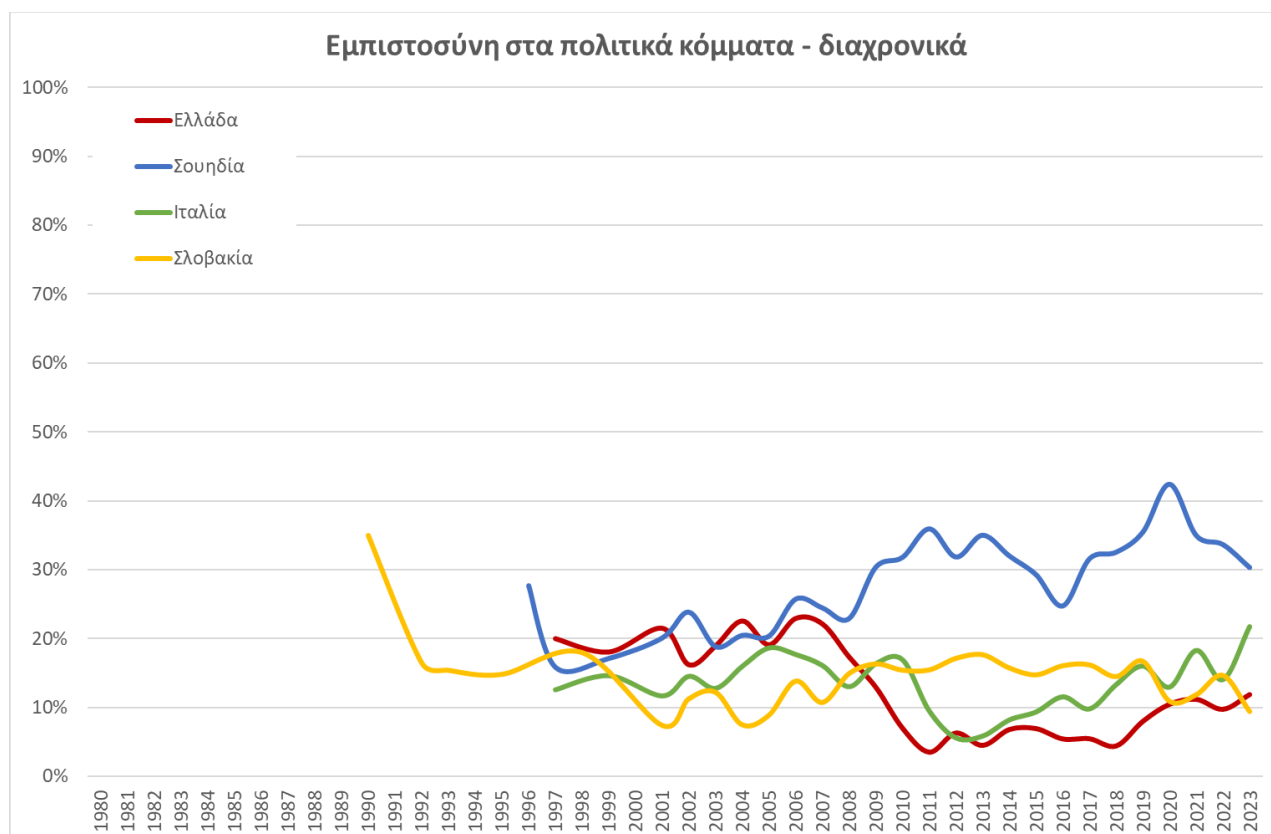
Οι βουλευτικές εκλογές αφορούν τις εκλογές που διοργανώνονται για την ανάδειξη των 300 μελών του Κοινοβουλίου για μια τετραετή θητεία. Από τότε που η Ελλάδα επανήλθε στη δημοκρατία στα μέσα της δεκαετίας του 1970, έχουν υπάρξει αρκετές διαφορετικές μέθοδοι και κανόνες για την εκλογή των βουλευτών, αλλά οι περισσότεροι βασίστηκαν στην αρχή της **αναλογικής εκπροσώπησης**. Τα πολιτικά κόμματα πρέπει επίσης να επιτύχουν ένα όριο 3% των έγκυρων ψήφων για να μπορέσουν να καταλάβουν βουλευτικές έδρες.

Οι ευρωπαϊκές εκλογές διενεργούνται κάθε πέντε χρόνια σε όλες τις χώρες της ΕΕ για την ανάδειξη των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (ΕΚ). Για τον εκλογικό κύκλο 2024-2029, η Ελλάδα διαθέτει 21 κατανεμημένες έδρες στο ΕΚ. Κάθε πολίτης της ΕΕ που έχει ενηλικιωθεί μπορεί να είναι υποψήφιος και να ψηφίσει στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ενώ οι πολίτες της ΕΕ που διαμένουν σε άλλη χώρα της ΕΕ μπορούν να ψηφίσουν και να θέσουν υποψηφιότητα εκεί. Αυτό σημαίνει ότι οι Έλληνες που διαμένουν σε άλλη χώρα της ΕΕ μπορούν να είναι υποψήφιοι και/ή να ψηφίσουν τους υποψηφίους που προτείνονται για τις έδρες που αναλογούν στη χώρα αυτή και ότι οι πολίτες της ΕΕ που διαμένουν στην Ελλάδα μπορούν να είναι υποψήφιοι και/ή να ψηφίσουν τους υποψηφίους που προτείνονται για τις 21 έδρες που αναλογούν στην Ελλάδα. Το ελάχιστο όριο ηλικίας για να είναι κάποιος υποψήφιος σε ευρωπαϊκές εκλογές που διοργανώνονται στην Ελλάδα είναι τα 25 έτη, το υψηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι περιφερειακές και τοπικές εκλογές διενεργούνται κάθε πέντε χρόνια για την επιλογή των περιφερειαρχών και των περιφερειακών συμβούλων και αντίστοιχα των δημάρχων και των δημοτικών συμβούλων. Το ελάχιστο όριο ηλικίας για να είναι κάποιος υποψήφιος είναι τα 18 έτη για τους συμβούλους και τα 21 έτη για τους περιφερειακούς διοικητές και τους δημάρχους.

Σήμερα, υπάρχουν πολλές δεκάδες πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα, αλλά μόνο λίγα από αυτά έχουν επιτύχει να καταλάβουν έδρες σε εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο. Στην πραγματικότητα, μέχρι πρόσφατα, η Ελλάδα παρουσίαζε τα χαρακτηριστικά ενός δικομματικού συστήματος, δηλαδή δύο μεγάλα κόμματα, το ένα στα αριστερά και το άλλο στα δεξιά του ιδεολογικού φάσματος, κυριαρχούσαν στις εκλογές και συχνά εναλλάσσονταν στην εξουσία. Κατά την τελευταία δεκαετία, ωστόσο, το μεγαλύτερο κεντρο-αριστερό κόμμα εκτοπίστηκε τελικά από τις προτιμήσεις του εκλογικού σώματος από μικρότερα και πιο ριζοσπαστικά αριστερά κόμματα.

Η ύπαρξη πολλαπλών πολιτικών κομμάτων που εκφράζουν διαφορετικές ιδεολογικές απόψεις είναι απαραίτητη για τον δημοκρατικό ανταγωνισμό. Ο πιο ορατός ρόλος των πολιτικών κομμάτων είναι να προετοιμάζουν υποψηφίους για να αναμετρηθούν στους διάφορους τύπους εκλογών που διενεργούνται στη χώρα. Συνήθως, τα πολιτικά κόμματα ομαδοποιούν ανθρώπους που μοιράζονται και προωθούν παρόμοιες πολιτικές απόψεις ή πολιτικούς στόχους. Από αυτή την άποψη, τα διαφορετικά πολιτικά κόμματα μπορούν να εκφράζουν διαφορετικές απόψεις που υπάρχουν στην κοινωνία για θέματα που αφορούν τη δημόσια ατζέντα. Αυτό δεν αποκλείει την ύπαρξη ή την εκλογή ανεξάρτητων υποψηφίων ή κομμάτων που δεν έχουν σαφώς καθορισμένη ιδεολογία ή πολιτικούς στόχους.

Όταν ερωτώνται για την εμπιστοσύνη τους στα πολιτικά κόμματα, οι άνθρωποι μπορεί να την συγχέουν ή να τη συνδέουν με την εμπιστοσύνη σε ένα συγκεκριμένο κόμμα ή σε παρόμοια πολιτικά κόμματα. Για το λόγο αυτό, η εκτίμησή της μπορεί να είναι μερικές φορές αρκετά δύσκολη. Ταυτόχρονα, τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί σε διάφορες χώρες και διαφορετικές περιόδους δείχνουν συχνά ότι τα πολιτικά κόμματα είναι γενικά ένας από τους λιγότερο αξιόπιστους πολιτικούς θεσμούς. Επομένως, όταν μελετάμε το επίπεδο εμπιστοσύνης στα πολιτικά κόμματα μπορεί να έχουμε διαφορετικές προσδοκίες σχετικά με το τι μπορεί να υποδηλώνουν ορισμένα επίπεδα στο συγκεκριμένο εθνικό πλαίσιο.

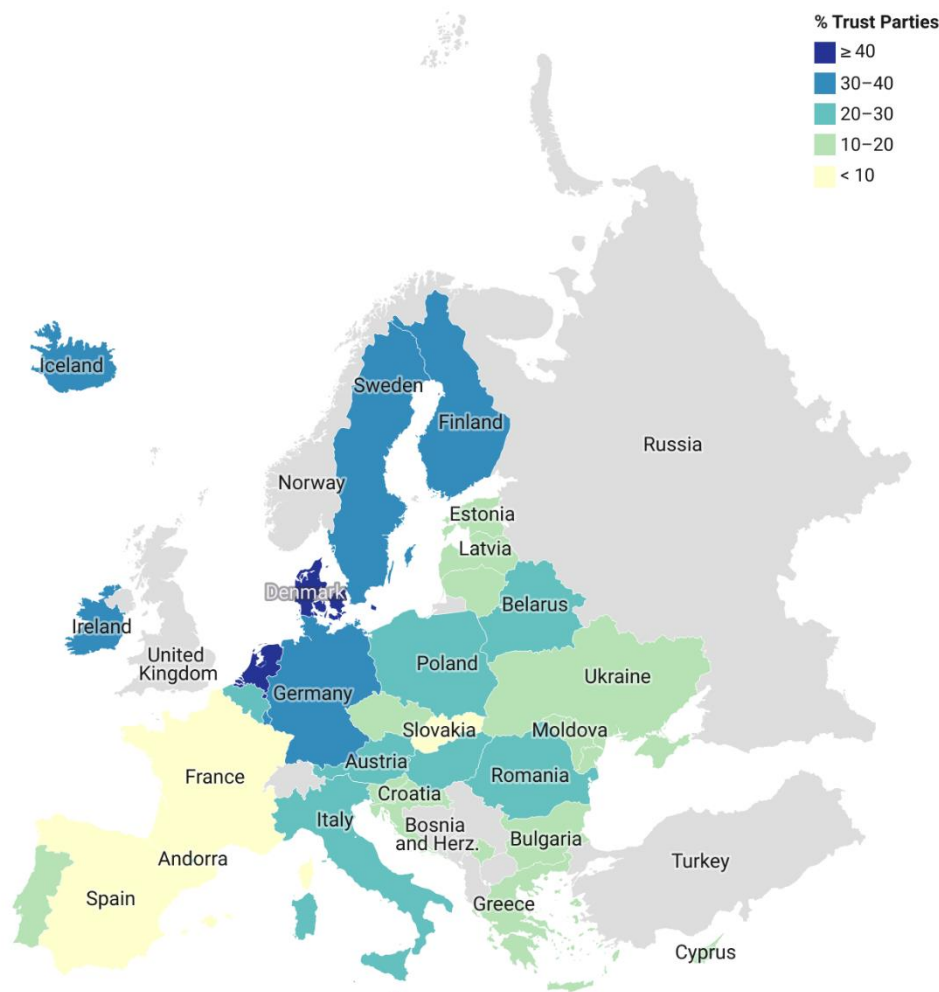
Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η εμπιστοσύνη στα πολιτικά κόμματα είναι χαμηλότερη από την εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση ή στο Κοινοβούλιο. Το ποσοστό των Ελλήνων που δηλώνουν ότι εμπιστεύονται τα πολιτικά κόμματα κυμαινόταν γύρω στο 20% πριν από την οικονομική κρίση, στη συνέχεια έπεσε σε λιγότερο από 10% κατά τη διάρκεια και μετά την κρίση και μόνο την τελευταία πενταετία κατάφερε να αυξηθεί σε μόλις 10% εμπιστοσύνη. Τα ελληνικά πολιτικά κόμματα είναι ο λιγότερο αξιόπιστος θεσμός στην Ελλάδα - διαθέτουν λιγότερη από τη μισή εμπιστοσύνη που καταγράφεται στη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία. Ένα ενδιαφέρον ερώτημα προς συζήτηση: αν το Κοινοβούλιο αποτελείται από άτομα που διορίζονται από τα πολιτικά κόμματα και εκλέγονται με κομματικές λίστες, πώς

είναι δυνατόν οι Έλληνες να έχουν διπλάσια εμπιστοσύνη στο Κοινοβούλιο από ό,τι στα πολιτικά κόμματα;

Τα στοιχεία του 2023 που παρουσιάζονται στον ευρωπαϊκό χάρτη δείχνουν ότι όσον αφορά την εμπιστοσύνη στα πολιτικά κόμματα, η Ελλάδα ανήκει στην ομάδα των χωρών που εμφανίζουν επίπεδα εμπιστοσύνης κάτω του μέσου όρου, μια ομάδα που περιλαμβάνει επίσης χώρες όπως η Βουλγαρία, η Πορτογαλία ή οι χώρες της Βαλτικής. Υπάρχουν άλλες ομάδες χωρών που ξεχωρίζουν σε αυτόν τον χάρτη.

Trust in Political Parties, 2023

(% trust)

Source: TRUEDEM • Created with Datawrapper

B.5 Το δικαστικό σύστημα

Στην Ελλάδα, τα δικαστήρια μπορεί να είναι τακτικά ή εξειδικευμένα. Τα **τακτικά δικαστήρια** ομαδοποιούνται ανάλογα με το πεδίο εφαρμογής του εφαρμοστέου δικαίου σε τρεις κατηγορίες: **αστικά**, **ποινικά** και **διοικητικά**. Αυτά ομαδοποιούνται περαιτέρω σε δύο δικαιοδοσίες - αστικά/ποινικά και διοικητικά. Οι δικαστές μπορούν να ανήκουν σε μία μόνο **δικαιοδοσία**, δηλαδή όσοι δικάζουν διοικητικές υποθέσεις δεν μπορούν να δικάζουν αστικές ή ποινικές υποθέσεις και αντίστροφα. Εντός κάθε κατηγορίας, τα δικαστήρια οργανώνονται επίσης ιεραρχικά σε κατώτερα, ανώτερα, δευτεροβάθμια και ανώτατα δικαστήρια.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΚΑΤΩΤΕΡΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ	ΑΝΩΤΕΡΑ/ΕΦΕΤΕΙΑΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ	ΑΝΩΤΑΤΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΟ	Ειρηνοδικεία Πταισματοδικεία	Πρωτοδικεία Εφετεία	Άρειος Πάγος
ΠΟΙΝΙΚΟ	Ειρηνοδικεία Πταισματοδικεία	Πρωτοδικεία Εφετεία	Άρειος Πάγος
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ	Τακτικά Διοικητικά δικαστήρια	Διοικητικά Εφετεία Διοικητικά Πρωτοδικεία	Συμβούλιο της Επικρατείας

Τα εξειδικευμένα δικαστήρια είναι: Το **Ελεγκτικό Συνέδριο** (για τον έλεγχο των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού), τα ειδικά **ποινικά δικαστήρια για στρατιωτικά αδικήματα**: του στρατού (στρατοδικείο), του ναυτικού (ναυτοδικείο) ή της αεροπορίας (αεροδικείο), όπως και το **Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο** (για ζητήματα συνταγματικής φύσης).

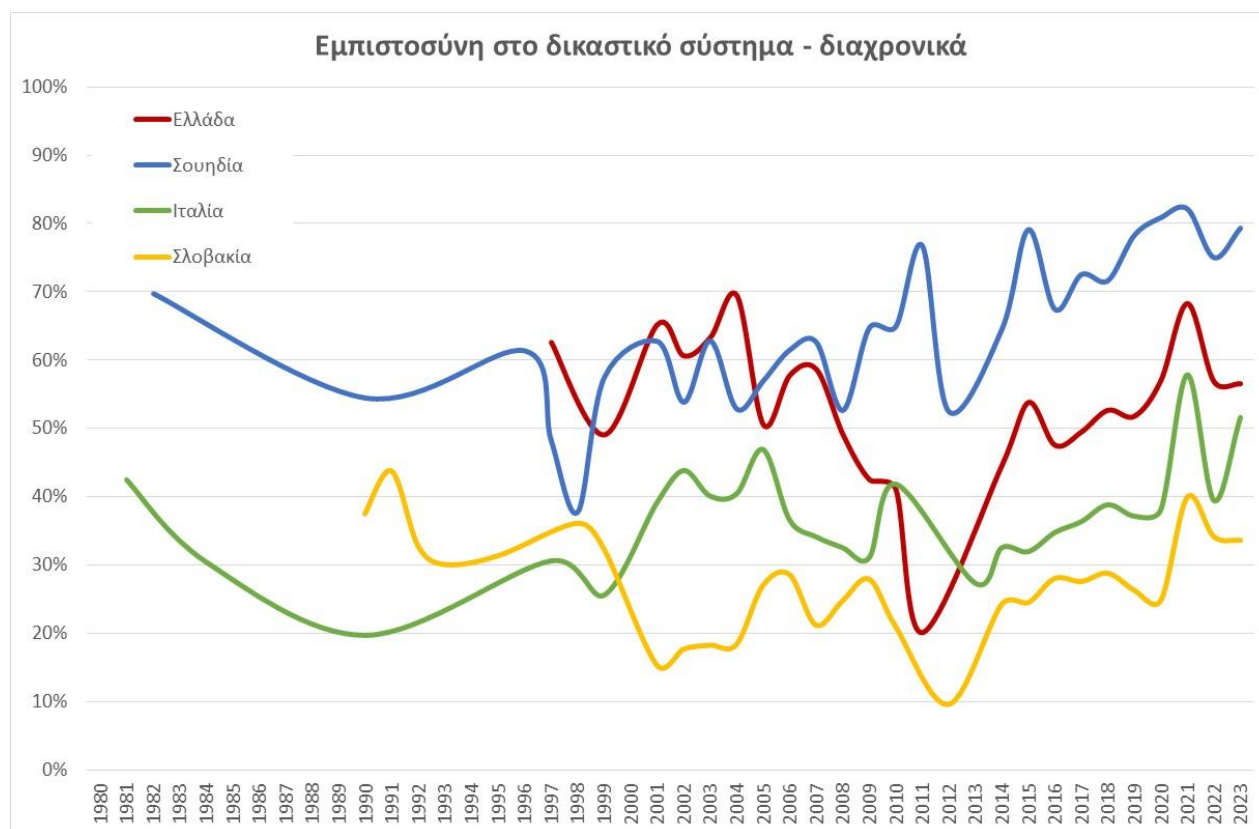
Όταν επιδιώκουν να δώσουν λύση σε μια νομική υπόθεση, οι δικαστές εξετάζουν πρωτίστως τις διατάξεις του Συντάγματος και της ισχύουσας **νομοθεσίας**. Ωστόσο, για λόγους συνοχής, πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη τους προηγούμενες αποφάσεις για παρόμοιες υποθέσεις (δηλαδή τη **νομολογία**) ή τις **αρχές δικαίου** που απορρέουν από την πρακτική και/ή το **επιστημονικό έργο** στον τομέα των νομικών σπουδών.

Σε χώρες που είναι δημοκρατικές, όπως η Ελλάδα, οι δικαστές και όλοι οι άλλοι οφείλουν επίσης να

σέβονται το **κράτος δικαίου**. Με απλά λόγια, αυτό σημαίνει ότι κανείς δεν είναι υπεράνω του νόμου. Αυτό δεν θα πρέπει να συμβαίνει μόνο όταν οι νόμοι εφαρμόζονται, αλλά και όταν οι νόμοι σχεδιάζονται- επομένως, αυτοί που δημιουργούν τους νόμους θα πρέπει επίσης να τους υπακούουν και να μην χορηγούν προνόμια που θα έθεταν τους εαυτούς τους υπεράνω του νόμου. Θεσμικά, για να αποφευχθεί το ενδεχόμενο σύγκρουσης, εκείνοι που εφαρμόζουν το νόμο δεν θα πρέπει να είναι ίδιοι με εκείνους που τον σχεδιάζουν και εκείνοι που σχεδιάζουν ή καλούνται να εφαρμόσουν το νόμο δεν θα πρέπει να είναι ίδιοι με εκείνους που ερμηνεύουν και κρίνουν τον τρόπο εφαρμογής του νόμου. Αυτή είναι η αρχή της **διάκρισης των εξουσιών** και είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης.

Όπως και άλλες δημοκρατίες, η Ελλάδα αποτελεί επίσης μέρος ενός ευρύτερου δικτύου διεθνών συμφωνιών που δημιούργησαν διεθνείς κανόνες και πρότυπα με επιπτώσεις και σε εθνικό επίπεδο. Τα δύο σημαντικότερα τέτοια σύνολα κανόνων σχετίζονται με τη νομοθεσία της ΕΕ και τα ανθρώπινα δικαιώματα, αντίστοιχα.

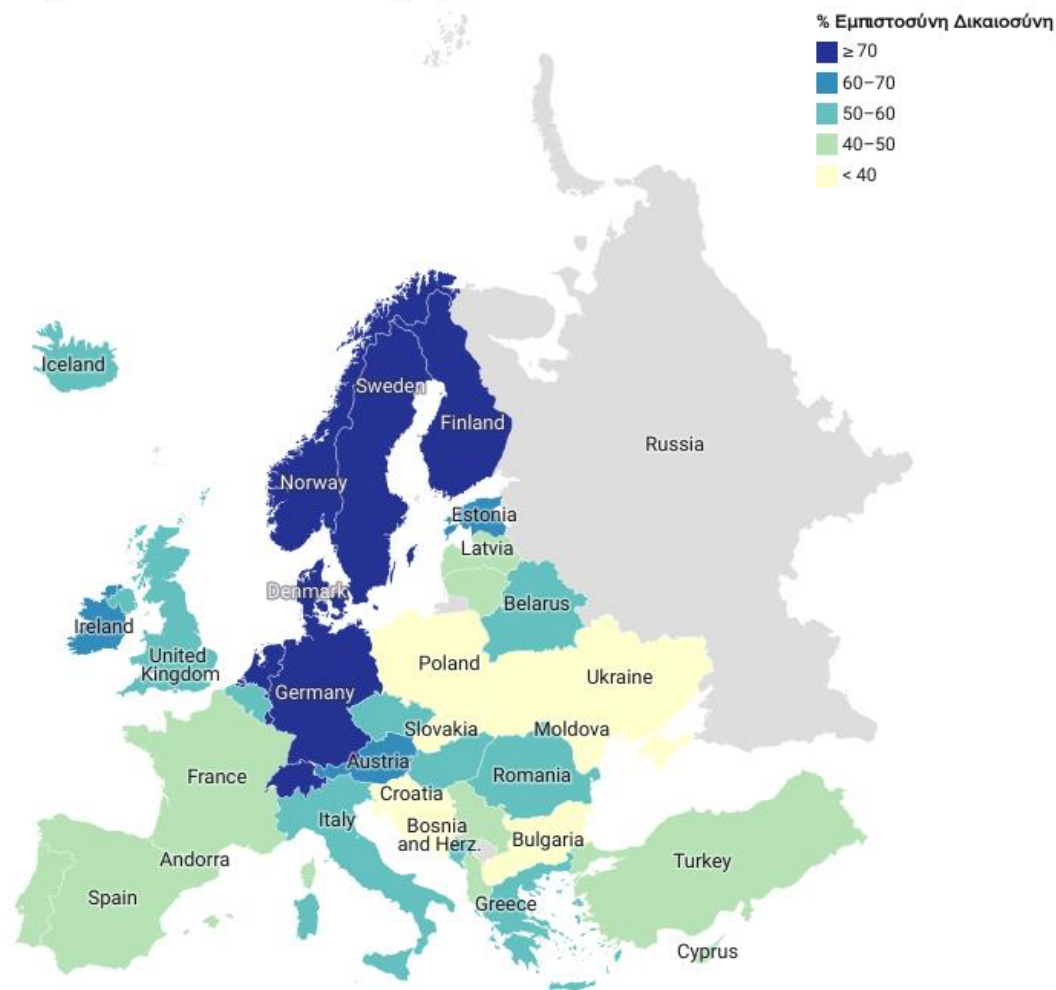
Ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα οφείλει να σέβεται όλη τη νομοθεσία της ΕΕ. Κατά συνέπεια, οι Έλληνες δικαστές οφείλουν επίσης να **εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ**, όποτε αξιολογούν μια υπόθεση, εφόσον υπάρχουν τέτοιοι κανόνες της ΕΕ στον συγκεκριμένο τομέα που εξετάζεται. Εάν ένας κανόνας της ΕΕ έρχεται σε αντίθεση με τον εθνικό κανόνα, υπερισχύει ο πρώτος. Αυτή η αρχή της **υπεροχής της νομοθεσίας της ΕΕ** ισχύει σε όλες τις χώρες της ΕΕ και διασφαλίζει τη συνοχή και τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και την ίση προστασία όλων των ανθρώπων στο έδαφος κάθε κράτους μέλους της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας. Παράλληλα, εκφράζει το γεγονός ότι η νομοθεσία της ΕΕ δημιουργείται πάντα με την άμεση συμμετοχή των κυβερνήσεων όλων των κρατών μελών της ΕΕ, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που αποτελείται από άμεσα εκλεγμένους εκπροσώπους των πολιτών κάθε κράτους μέλους της ΕΕ, καθώς και με τη διαβούλευση όλων των σημαντικών κοινωνικών και οικονομικών φορέων κάθε κράτους μέλους της ΕΕ.

Οι Έλληνες δικαστές οφείλουν επίσης να λαμβάνουν πάντοτε υπόψη τους τις πτυχές των **ανθρωπίνων δικαιωμάτων**, ιδίως εάν αυτές σχετίζονται με τις αρχές και τη νομολογία που απορρέουν από την πρακτική του **Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ)**. Η Ελλάδα είναι μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης και, ως εκ τούτου, έχει υπογράψει την *Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*. Η ανώτατη αρχή για την ερμηνεία της σύμβασης αυτής είναι το ΕΔΑΔ, το δικαστικό όργανο του Συμβουλίου της Ευρώπης. Εάν ένας Έλληνας πολίτης θεωρεί ότι παραβιάστηκαν τα ανθρώπινα δικαιώματά του και εξάντλησε όλα τα δυνατά μέσα αναζήτησης δικαιοσύνης μέσω του εθνικού δικαστικού συστήματος της Ελλάδας, μπορεί να καταθέσει την υπόθεσή του στο ΕΔΑΔ. Εάν το ΕΔΑΔ κρίνει υπέρ του προσφεύγοντος, η Ελλάδα πρέπει να εφαρμόσει την απόφαση

και, σε ορισμένες περιπτώσεις, πρέπει επίσης να καταβάλει σημαντικά πρόστιμα για κάθε ημέρα καθυστέρησης της εφαρμογής της απόφασης.

Εμπιστοσύνη στο δικαστικό σύστημα, 2023

Source: TRUEDEM • Created with Datawrapper

Όταν οι άνθρωποι εκφράζουν την εμπιστοσύνη τους στο ελληνικό δικαστικό σύστημα, μπορεί να μην εκφράζουν απαραίτητα ικανοποίηση ή δυσαρέσκεια για το ίδιο το σύστημα ή τους επαγγελματίες νομικούς, αλλά πολύ προσωπικές εμπειρίες που σχετίζονται με άδικες καταστάσεις στις οποίες βρέθηκαν και οι οποίες μπορεί να μην σχετίζονται καν με τον τρόπο λειτουργίας της δικαιοσύνης που απονέμεται μέσω των ελληνικών δικαστηρίων. Μπορεί επίσης να εκφράζουν αντιδράσεις που σχετίζονται με ευρύτερες δημοκρατικές πτυχές, όπως η αντιλαμβανόμενη ανεξαρτησία της δικαιοσύνης ή ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζεται η αρχή του κράτους δικαίου, για παράδειγμα. Κατά την αξιολόγηση δε της εμπιστοσύνης τους στο ελληνικό δικαστικό σύστημα, διαφορετικά άτομα μπορεί να έχουν διαφορετικά επίπεδα γνώσεων για αυτό ή για τη σχέση του ελληνικού νομικού συστήματος με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή με το διεθνές καθεστώς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία, οι Έλληνες εμπιστεύονται το δικαστικό σύστημα περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο εθνικό θεσμό. Το δικαστικό σύστημα, ωστόσο, δεν ήταν απρόσβλητο από την παγκόσμια οικονομική κρίση, καταγράφοντας κατά τη διάρκειά της χαμηλότερα

επίπεδα εμπιστοσύνης. Παρά τη βραχύβια αυτή πτώση, η εμπιστοσύνη στο δικαστικό σύστημα κυμαίνεται συνήθως μεταξύ 50% και 70%. Τέτοια υψηλά επίπεδα εμπιστοσύνης σε έναν θεσμό μπορούν να ερμηνευθούν ως ένδειξη ότι ο θεσμός εκπληρώνει τις λειτουργίες του με τρόπο που θεωρείται αποδεκτός από μεγάλο μέρος του πληθυσμού.

Κατά την αξιολόγηση της κατάστασης μιας δημοκρατίας, το επίπεδο εμπιστοσύνης στο δικαστικό σύστημα είναι ένας από τους σημαντικότερους δείκτες. Η εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση και το κοινοβούλιο είναι επίσης σημαντικοί δείκτες, αλλά η εμπιστοσύνη σε αυτούς τους θεσμούς μπορεί να επηρεαστεί όχι μόνο από τις επιδόσεις τους, αλλά και από την ιδεολογία των κομμάτων που τα ελέγχουν. Είναι γνωστό ότι οι άνθρωποι αξιολογούν τον ίδιο θεσμό, το Κοινοβούλιο για παράδειγμα, καλύτερα εάν το Κοινοβούλιο ελέγχεται από το αγαπημένο τους πολιτικό κόμμα ή χειρότερα εάν το αγαπημένο τους κόμμα βρίσκεται στην αντιπολίτευση.

Συγκριτικά, η εμπιστοσύνη στο δικαστικό σύστημα επηρεάζεται λιγότερο από το ποιος είναι στην εξουσία και ποιος στην αντιπολίτευση και βασίζεται περισσότερο στην αξιολόγηση του τρόπου λειτουργίας του δικαστικού συστήματος. Από αυτή την άποψη, είναι καλύτερο για μια δημοκρατία να έχει υψηλά επίπεδα εμπιστοσύνης στο δικαστικό σύστημα.

Τα πιο πρόσφατα στοιχεία, από το 2023, τοποθετούν την Ελλάδα σε υψηλότερο σημείο της κατάταξης των χωρών ανάλογα με το επίπεδο εμπιστοσύνης στο δικαστικό σύστημα, πιο υψηλά από την Ιταλία και τη Σλοβακία, αλλά πιο χαμηλά από τη Σουηδία.

B.6 Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένας διεθνής οργανισμός, ένα μοναδικό σύστημα διακυβέρνησης, καθώς και ένα ανοικτό σχέδιο πολιτικής και οικονομικής ολοκλήρωσης εντός της Ευρώπης. Ως **σχέδιο**, δρομολογήθηκε πολιτικά τη δεκαετία του 1950 από έξι ευρωπαϊκά κράτη (δηλαδή το Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο και τις Κάτω Χώρες) μέσω της ίδρυσης **αρχικά τριών διακριτών διεθνών οργανισμών** - της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ). Ο αρχικός τους ρόλος ήταν να διευκολύνουν την οικονομική ανασυγκρότηση και να μειώσουν τις πιθανότητες νέων στρατιωτικών αντιπαραθέσεων μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ

παράλληλα να **(επαν)οικοδομήσουν** την **εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών**. Για τον σκοπό αυτό, οι ιδρυτές έθεσαν σε εφαρμογή μια πολύ τολμηρή ιδέα για την εποχή εκείνη: αντί της συνήθους στάσης της διεθνούς απομόνωσης όσων έχασαν τον πόλεμο, το σχέδιο έφερε κοντά τους πρώην αντιπάλους και δημιούργησε ένα **υπερεθνικό σύστημα διακυβέρνησης** που επέτρεπε να εμποτεύονται από κοινού οι πόροι και οι βιομηχανίες που θα μπορούσαν να διευκολύνουν την

ανάπτυξη όπλων και να χρησιμοποιούνται πρωτίστως για την οικονομική ανάπτυξη όλων των μελών.

Από την αρχή οι τρεις οργανώσεις είχαν κοινούς στόχους και, λίγο μετά την ίδρυσή τους, είχαν από κοινού και το σύνολο της θεσμικής τους δομή. Αρχικά, η δομή αυτή αποτελούνταν από τέσσερα μόνο κύρια όργανα - την **Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΚ)**, το **Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ)**, το **Συμβούλιο Υπουργών** και το **Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (ΔΕΚ)**. Καθένα από αυτά τα όργανα σχεδιάστηκε για να επιτελεί μια συγκεκριμένη λειτουργία - η ΕΚ είναι ο υπερεθνικός επόπτης που διασφαλίζει τον σεβασμό της αποστολής του εγχειρήματος και των οργανισμών που το εκφράζουν· το ΕΚ εκπροσωπεί τα συμφέροντα των πολιτών των κρατών μελών· το Συμβούλιο συγκεντρώνει τους εκπροσώπους των κρατών σε επίπεδο υπουργών στους τομείς που σχετίζονται με το πεδίο εφαρμογής της ΕΚΑΧ, της ΕΟΚ και της ΕΥΡΑΤΟΜ· και το ΔΕΚ διασφαλίζει τη νομική συνοχή της θεσμικής και πολιτικής ανάπτυξης ολόκληρου του συστήματος.

Τη **δεκαετία του 1960**, αυτή η μοναδική νομική και θεσμική ρύθμιση τριών διαφορετικών διεθνών οργανισμών που ανέπτυξαν ένα κοινό υπερεθνικό σύστημα διακυβέρνησης άρχισε να γίνεται ανεπίσημα γνωστή ως **Ευρωπαϊκή Κοινότητα**. Κατά τις δεκαετίες του **1980** και **1990**, καθώς τα μέλη επέκτειναν και ενίσχυσαν την πολιτική τους συνεργασία και στους τομείς της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας, καθώς και σε θέματα αστυνομίας και δικαιοσύνης, το εγχείρημα μεταρρυθμίστηκε περαιτέρω θεσμικά και υιοθέτησε επίσημα το σημερινό του όνομα - **Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)**. Την ίδια περίπου εποχή, για να διευκολυνθεί περαιτέρω η οικονομική ολοκλήρωση, τα μέλη άρχισαν να εναρμονίζουν τις οικονομικές τους πολιτικές και τελικά, τα περισσότερα από εκείνα που ήταν οικονομικά προετοιμασμένα να το πράξουν, υιοθέτησαν ένα κοινό νόμισμα - το ΕΥΡΩ. Αυτή η συνεχιζόμενη διαδικασία οικονομικής ολοκλήρωσης είναι γνωστή ως Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ), ενώ οι πολιτικές, πολιτικές και θεσμικές πτυχές αναφέρονται μερικές φορές συλλογικά ως πολιτική ένωση. Το **2009**, μετά από πρόσθετες θεσμικές μεταρρυθμίσεις λόγω της αυξανόμενης πολυπλοκότητας αυτού του συστήματος διακυβέρνησης, η ΕΕ μετατράπηκε σε ένα **νομικά διακριτό διεθνή οργανισμό**.

Καθώς η συνεργασία μεταξύ των μελών αποδείχτηκε επιτυχής, και άλλες χώρες ενδιαφέρθηκαν να ενταχθούν και μερικές τελικά το έκαναν. Από την ίδρυσή της, υπήρξαν αρκετές διευρύνσεις των μελών (δηλαδή κύματα **διεύρυνσης**): το 1973 (Δανία, Ιρλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο), το 1981 (Ελλάδα), το 1986 (Πορτογαλία, Ισπανία), το 1995 (Αυστρία, Φινλανδία, Σουηδία), το 2004 (Κύπρος, Τσεχία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Σλοβακία, Σλοβενία), το 2007 (Βουλγαρία, Ρουμανία) και το 2013 (Κροατία). Επί του παρόντος, μετά την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ένωση το 2020, υπάρχουν **27 μέλη** και εννέα άλλες χώρες (Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Γεωργία, Μολδαβία, Μαυροβούνιο, Βόρεια Μακεδονία, Σερβία, Τουρκία, Ουκρανία) είναι υποψήφιος για ένταξη.

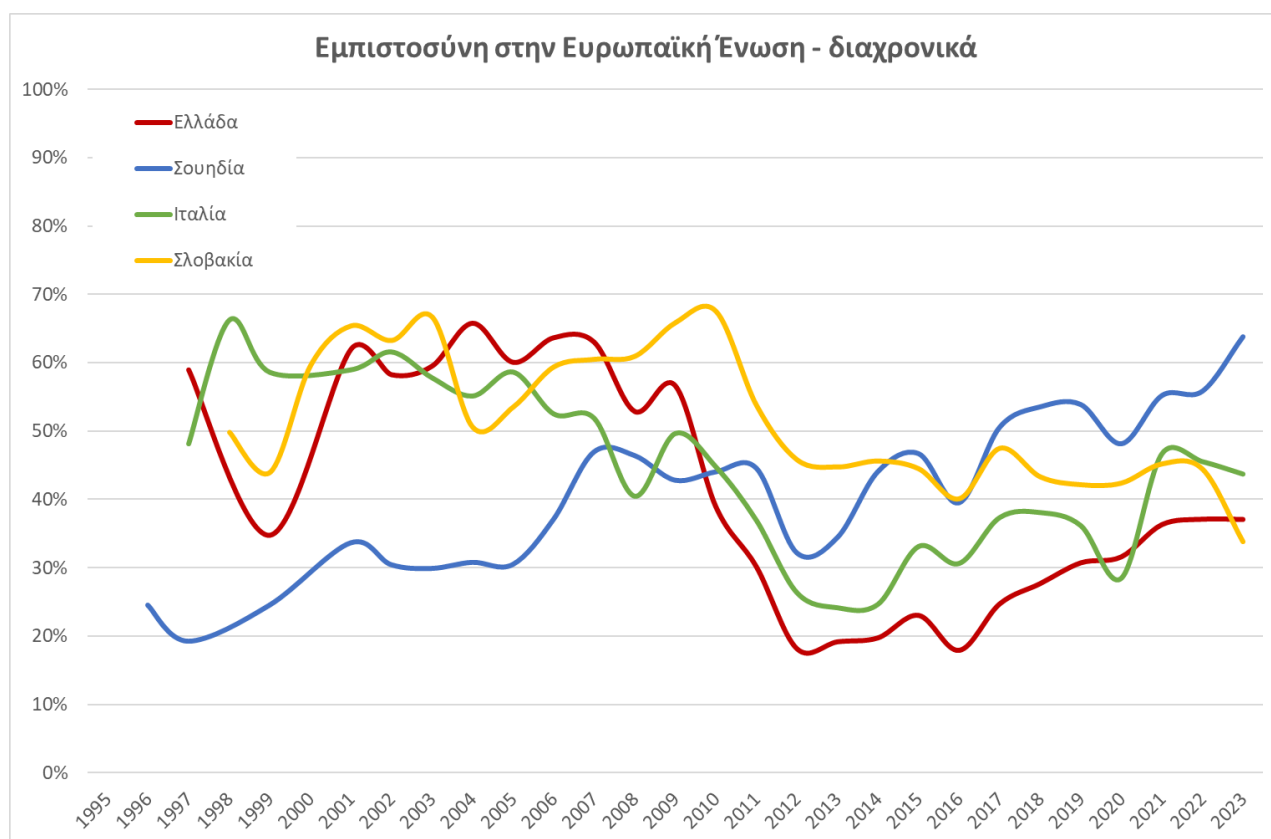
Τα **κριτήρια προσχώρησης** περιορίζονταν αρχικά σε ένα μικρό σύνολο τεχνικών οικονομικών απαιτήσεων και στην πολιτική συμφωνία των ήδη υπαρχόντων μελών. Ωστόσο, τη δεκαετία του 1990, καθώς ένας σημαντικός αριθμός χωρών εκδήλωσε ενδιαφέρον για προσχώρηση και το εγχείρημα γινόταν όλο και πιο πολύπλοκο, αναπτύχθηκε ένα πιο ολοκληρωμένο σύνολο κανόνων. Σήμερα είναι ευρέως γνωστοί ως κριτήρια της Κοπεγχάγης (από τον τόπο όπου πραγματοποιήθηκε η συνάντηση υψηλού επιπέδου που καθόρισε αυτούς τους κανόνες το 1993), και μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τρεις κατηγορίες: **πολιτικά κριτήρια** (δηλαδή ύπαρξη και σταθερότητα των θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων)· **οικονομικά κριτήρια** (δηλαδή μια λειτουργική

οικονομία της αγοράς που έχει την ικανότητα να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό και τις δυνάμεις της αγοράς)· και **τεχνικά κριτήρια** (δηλαδή διοικητική και θεσμική ικανότητα να εφαρμοστεί το ήδη υπάρχον σώμα Ευρωπαϊκής νομοθεσίας και να εκπληρώσει όλες τις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτό).

Τα κριτήρια αυτά συνδέονται βαθιά με τις **αξίες και τις αρχές** πάνω στις οποίες ιδρύθηκε η ΕΕ: δημοκρατία, κράτος δικαίου, ελευθερία, ισότητα, ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ανθρώπινα δικαιώματα, προώθηση της ειρήνης, ευημερία των πολιτών της, κοινωνική αλληλεγγύη, αυστηρή τήρηση του διεθνούς δικαίου, καθώς και επιστημονική και τεχνική πρόοδος. Πρόσθετες αξίες και αρχές προέκυψαν επίσης καθώς εντοπίστηκαν νέες προκλήσεις. Για παράδειγμα, σήμερα έχουμε μεγαλύτερη επίγνωση των περιβαλλοντικών μας επιπτώσεων και των περίπλοκων σχέσεων μεταξύ περιβάλλοντος, οικονομίας και κοινωνίας. Για τους λόγους αυτούς, στην Ευρωπαϊκή Ένωση στοχεύουμε τώρα επίσης στην ανάπτυξη με πιο βιώσιμους τρόπους που λαμβάνουν υπόψη όχι μόνο την οικονομική ανάπτυξη αλλά και τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες. Ωστόσο, όλες αυτές οι αξίες και αρχές, καθώς και οι προσπάθειες για την εφαρμογή τους στην πράξη, δεν επηρεάζουν μόνο το σχεδόν μισό δισεκατομμύριο πολίτες της ΕΕ. Για παράδειγμα, η Ένωση είναι μία από τις μεγαλύτερες οικονομίες και αγορές στον κόσμο, προσελκύοντας μεγάλο αριθμό εμπορικών εταιρών. Εάν αυτοί θέλουν να έχουν πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ, πρέπει να συμμορφώνονται με τα πρότυπα και τους κανονισμούς της ΕΕ. Η ΕΕ είναι επίσης ο μεγαλύτερος χορηγός αναπτυξιακής και ανθρωπιστικής βοήθειας στον κόσμο και ελέγχει την εκταμίευση των αναπτυξιακών κονδυλίων της από τον σεβασμό των αξιών και των αρχών της. Ομοίως, η Ένωση διαθέτει επί του παρόντος τα υψηλότερα πρότυπα σε παγκόσμιο επίπεδο όσον αφορά την προστασία των ιδιωτικών δεδομένων και την προστασία των καταναλωτών. Ως εκ τούτου, τα πρότυπα αυτά όχι μόνο μπορούν να αποτελούν πρότυπο για άλλες χώρες και, ως εκ τούτου, να επηρεάσουν την παγκόσμια ατζέντα για το θέμα, αλλά πρέπει επίσης να υιοθετηθούν από τις διεθνείς εταιρείες που θέλουν να δραστηριοποιηθούν εντός της ΕΕ. Από αυτή την άποψη, η φήμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η εμπιστοσύνη σε αυτήν δεν μπορεί να νοηθεί ότι περιορίζεται μόνο στην επικράτεια των κρατών μελών της ΕΕ ή στα θεσμικά όργανα της ΕΕ.

Λόγω διαφόρων διεθνών συμφωνιών, και άλλες χώρες επωφελούνται εν μέρει από το σύστημα διακυβέρνησης και τα πρότυπα της ΕΕ. Ιδιαίτερα σημαντική για την οικονομική ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής ηπείρου είναι ο **Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος (ΕΟΧ)** - μια συμφωνία μεταξύ, αφενός, των κρατών μελών της ΕΕ και, αφετέρου, της Ισλανδίας, του Λιχτενστάιν και της Νορβηγίας. Η συμφωνία αυτή, που τέθηκε σε ισχύ το 1994, δημιούργησε μια ευρύτερη ενιαία αγορά μεταξύ των μελών της ΕΕ και των τριών πρόσθετων χωρών. Με άλλα λόγια, όπως και εντός της ΕΕ ή εντός μιας εθνικής αγοράς, οι άνθρωποι, τα αγαθά, οι υπηρεσίες και τα κεφάλαια κινούνται ελεύθερα εντός του ΕΟΧ. Για παράδειγμα, οι αρχές της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων εγγυώνται ότι κάθε πολίτης οποιουδήποτε κράτους μέλους της ΕΕ ή του ΕΟΧ έχει το δικαίωμα να μετακινείται, να διαμένει και να εργάζεται σε οποιοδήποτε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ/ΕΟΧ και να αντιμετωπίζεται ισότιμα με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους μέλους. Αυτό παρέχει περισσότερες ευκαιρίες ανάπτυξης σε άτομα από όλες αυτές τις χώρες, ενώ παράλληλα ενθαρρύνει την αμοιβαία μάθηση, τη συνεργασία και την καινοτομία και επιτρέπει, για παράδειγμα, πιο ευέλικτες προσαρμογές της αγοράς εργασίας. Ομοίως, η ελευθερία των εμπορευμάτων συνεπάγεται την κατάργηση των τελωνειακών δασμών μεταξύ των κρατών μελών του ΕΟΧ, γεγονός που τελικά μεταφράζεται σε φθηνότερα αγαθά για τον καθένα από εμάς που ζει στην ΕΕ ή στον ευρύτερο χώρο του ΕΟΧ.

Αυτές οι τέσσερις ελευθερίες μετακίνησης - των ανθρώπων, των αγαθών, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων - δεν πρέπει να συγχέονται με τη **φυσική ελευθερία μετακίνησης**. Η ΕΕ έχει ενσωματώσει στο νομικό της πλαίσιο μια συμφωνία που επιτρέπει την κατάργηση των συνοριακών ελέγχων στα αμοιβαία σύνορα των μελών της, καθώς και ένα κοινό καθεστώς θεωρήσεων για τους διεθνείς ταξιδιώτες. Τα εδάφη όλων των συμμετεχόντων κρατών είναι σωρευτικά γνωστά ως **χώρος Σένγκεν** και ο χώρος αυτός περιλαμβάνει σήμερα τα περισσότερα μέλη της ΕΕ, καθώς και την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, τη Νορβηγία και την Ελβετία. Λόγω της γεωγραφικής τους θέσης, ειδικών συμφωνιών με ορισμένα μέλη της ΕΕ ή του δικού τους καθεστώτος θεωρήσεων, είναι επίσης δυνατή η ελεύθερη πρόσβαση από και προς την Ανδόρα, το Μονακό, τον Άγιο Μαρίνο και το Βατικανό. Αν και οι συνοριακοί έλεγχοι μπορούν να επανέλθουν σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, ο γενικός κανόνας είναι ότι εντός του χώρου Σένγκεν δεν υπάρχουν τελωνειακοί έλεγχοι. Αν και αυτό φαίνεται να ωφελεί κυρίως τα άτομα που πρέπει να ταξιδέψουν, ο μεγαλύτερος αντίκτυπος αφορά ολόκληρη την ΕΕ. Για παράδειγμα, η κατάργηση των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα εξοικονομεί δεκάτομμυρια ώρες αναμονής για τα φορτηγά που μεταφέρουν εμπορεύματα, διευκολύνοντας έτσι περισσότερες οικονομικές συναλλαγές και οικονομική ανάπτυξη, ενώ οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις στις περιοχές όπου βρίσκονται αυτά τα σύνορα μπορεί επίσης να είναι μικρότερες.

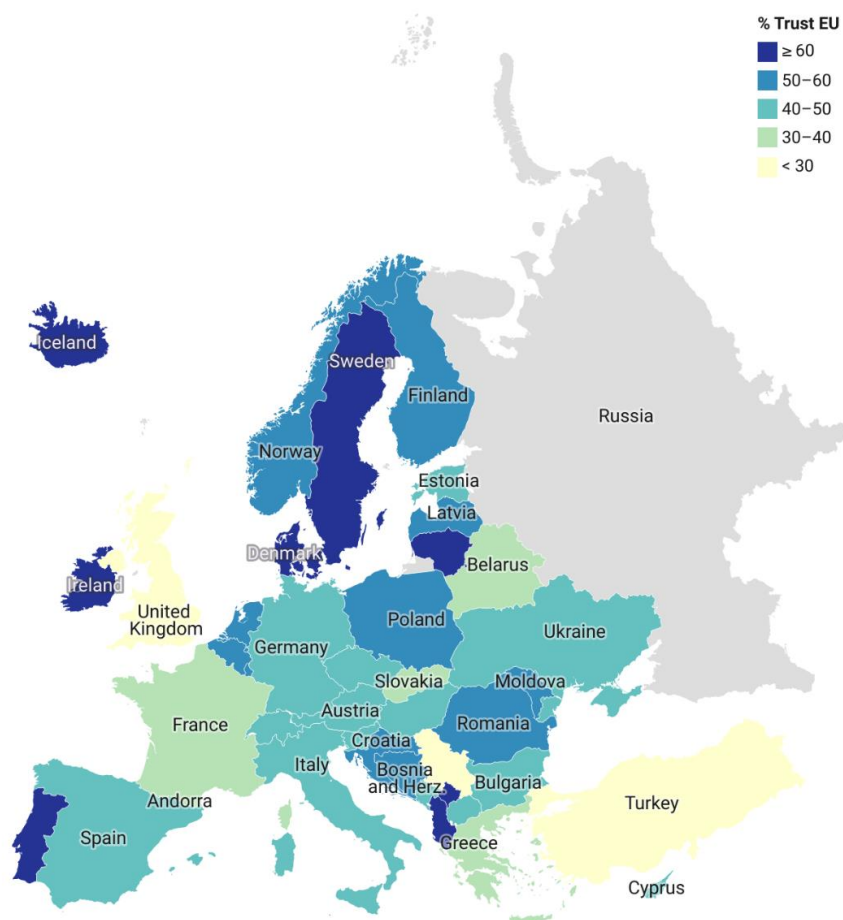
Δεν είναι όλα τα οφέλη που επιφέρει η ιδιότητα του μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης εύκολα ορατά ή άμεσα. Επιπλέον, η ΕΕ αντιμετωπίζει συχνά διάφορες προκλήσεις και μπορεί να χρειαστεί χρόνος για να βρεθούν λύσεις και μηχανισμοί για την αντιμετώπισή τους. Για τους λόγους αυτούς, η ΕΕ αναζητά συνεχώς την προσαρμογή και τη βελτίωση του υφιστάμενου θεσμικού, νομικού και πολιτικού της πλαισίου. Αυτό ενισχύει επίσης το γεγονός ότι, πέραν του ότι είναι ένας διεθνής οργανισμός και ένα μοναδικό σύστημα διακυβέρνησης που βασίζεται σε δημοκρατικές αξίες και αρχές, η Ένωση είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Ωστόσο, η επιτυχία της δεν εξαρτάται μόνο από τις επιδόσεις και την ταχύτητα προσαρμογής της σε παλαιότερες ή νεότερες προκλήσεις, αλλά και από την εμπιστοσύνη που της δείχνουμε.

Πολλοί παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν αυτή την εμπιστοσύνη, συμπεριλαμβανομένων ορισμένων που δεν σχετίζονται άμεσα με τις επιδόσεις της ΕΕ. Για παράδειγμα, ο τρόπος με τον οποίο επικοινωνούνται ή διαχέονται τα πεπραγμένα της ΕΕ και των θεσμικών της οργάνων και φτάνουν στον ευρύτερο πληθυσμό μπορεί να επηρεάσει σημαντικά το επίπεδο και την ακρίβεια της γνώσης για την ΕΕ και τις επιδόσεις της. Η ύπαρξη και η επικράτηση λόγων που διαστρεβλώνουν ή εφευρίσκουν γεγονότα ή που ενισχύουν πιθανώς εύλογες ανησυχίες αλλά με τρόπους που δημιουργούν φόβο και μίσος επηρεάζουν το επίπεδο εμπιστοσύνης, το οποίο με τη σειρά του μπορεί να μειώσει την ισχύ της Ένωσης και την ικανότητά της να υπερασπίζεται αποτελεσματικά τις αξίες και τις αρχές της. Δεν είναι λιγότερο σημαντικό ότι η εμπιστοσύνη στην ΕΕ μπορεί να αναφέρεται σε πολλά διαφορετικά πράγματα για διαφορετικούς ανθρώπους, ανάλογα, για παράδειγμα, με την ηλικία τους ή την έκθεσή τους σε διαφορετικές οικονομικές, κοινωνικές ή/και περιβαλλοντικές ανησυχίες.

Η Ελλάδα είναι μέλος της ΕΕ από το 1981. Όπως δείχνει η κόκκινη γραμμή του διαγράμματος, το ποσοστό των Ελλήνων που εμπιστεύονται την ΕΕ παρουσίασε κάποιες διακυμάνσεις, αλλά παρέμεινε μάλλον σταθερό γύρω στο 60% μέχρι την παγκόσμια οικονομική κρίση, έπεσε στο 20% περίπου κατά τη διάρκεια της κρίσης και για μερικά χρόνια μετά από αυτή, και στη συνέχεια ξεκίνησε μια αργή διαδικασία ανάκαμψης, φτάνοντας σχεδόν στο 40% μέχρι το 2023. Οι συγκρίσεις με άλλες χώρες δείχνουν ορισμένα κοινά σημεία: η εξέλιξη της εμπιστοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση στην Ελλάδα είναι αρκετά παρόμοια με τον τρόπο με τον οποίο μεταβλήθηκε η εμπιστοσύνη τόσο στην Ιταλία όσο και στη Σλοβακία.

Trust in the European Union, 2023

(% trust)

Source: TRUEDEM • Created with Datawrapper

Τα στοιχεία του 2023 για την εμπιστοσύνη στην Ευρωπαϊκή Ένωση δείχνουν ότι η Ελλάδα έχει επίπεδα εμπιστοσύνης κάτω του μέσου όρου σε σύγκριση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Όσοι θα συγκρίνουν αυτόν τον χάρτη με τους χάρτες που απεικονίζουν την εμπιστοσύνη στους εθνικούς θεσμούς, θα παρατηρήσουν πιθανώς ορισμένες ενδιαφέρουσες διαφορές. Για παράδειγμα, θα μπορούσε κανείς να παρατηρήσει ότι η εμπιστοσύνη στην ΕΕ τείνει να είναι υψηλότερη στις μετακομμουνιστικές χώρες, όπως η Πολωνία, η Ρουμανία ή οι χώρες της Βαλτικής. Τείνει επίσης να είναι υψηλότερη μεταξύ των χωρών που δεν είναι ακόμη μέλη της ΕΕ, αλλά θα ήθελαν να ενταχθούν σε αυτήν, όπως η Αλβανία, η Μολδαβία ή η Ουκρανία. Σε κάποιο βαθμό, αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι οι χώρες αυτές έχουν περισσότερα να κερδίσουν από την ένταξή τους στην ΕΕ. Ταυτόχρονα, ορισμένα από τα ιδρυτικά μέλη της ΕΕ (Γαλλία, Ιταλία, Γερμανία) έχουν μέτρια έως χαμηλά επίπεδα εμπιστοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2023. Ποιοι είναι ορισμένοι από τους παράγοντες που θα μπορούσαν να εξηγήσουν ότι τα ιδρυτικά μέλη έχουν λιγότερη εμπιστοσύνη στον οργανισμό που δημιούργησαν από ό,τι τα νεότερα μέλη.

B.6.1 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ) είναι ένα από τα τέσσερα βασικά θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μαζί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Έχει κυρίως **νομοθετικές, δημοσιονομικές και εποπτικές αρμοδιότητες**. Πιο συγκεκριμένα, μαζί με το Συμβούλιο, το οποίο εκπροσωπεί τα συμφέροντα των κυβερνήσεων των κρατών μελών της ΕΕ, το ΕΚ εγκρίνει τη νομοθεσία της ΕΕ και ψηφίζει τον ετήσιο προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, παρακολουθεί και εποπτεύει το έργο άλλων θεσμικών οργάνων της ΕΕ, κυρίως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία αποτελεί το κύριο εκτελεστικό όργανο της Ένωσης.

Ιδρύθηκε αρχικά ως κοινοβουλευτική συνέλευση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πήρε το όνομά του όταν έγινε το κοινό κοινοβουλευτικό όργανο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, του προκατόχου του σχεδίου και του οργανισμού που σήμερα αποκαλούμε Ευρωπαϊκή Ένωση.

Μέχρι το 1979, τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (ευρωβουλευτές) διορίζονταν από τα κοινοβουλευτικά κόμματα κάθε κράτους μέλους, δηλαδή από τα κόμματα που εκπροσωπούσαν στο εθνικό κοινοβούλιο μετά τις εκλογές για το εθνικό κοινοβούλιο. Η κατανομή των εδρών που αναλογούσαν σε κάθε χώρα θα αντανakλούσε αναλογικά την πολιτική σύνθεση του εθνικού κοινοβουλίου.

Από το 1979, ο πληθυσμός των κρατών μελών μπορεί να εκλέγει απευθείας τους ευρωβουλευτές, μέσω **καθολικής και ελεύθερης ψηφοφορίας**. Οι ευρωεκλογές διενεργούνται **κάθε πέντε χρόνια** σε κάθε κράτος μέλος για τους ευρωβουλευτές του συγκεκριμένου κράτους μέλους. Οι έδρες που διατίθεται σε κάθε χώρα κατανέμονται αναλογικά στα κόμματα και τους υποψηφίους που συμμετέχουν στον αντίστοιχο γύρο των ευρωεκλογών στη χώρα αυτή.

Πρόσφατα, προέκυψαν συζητήσεις σχετικά με τη δυνατότητα κατάρτισης διεθνικής λίστας και έγιναν διάφορα νομικά βήματα για να καταστεί δυνατή η εφαρμογή αυτής της επιλογής στην πράξη. Αυτό θα σήμαινε ότι, εκτός από τις έδρες που κατανέμονται για κάθε χώρα, οι πολίτες της ΕΕ θα μπορούσαν επίσης να ψηφίσουν για πανευρωπαϊκές εκλογικές λίστες, οι οποίες θα περιλάμβαναν υποψηφίους από διάφορες χώρες, αλλά προς το παρόν η πρόταση αυτή δεν έχει ακόμη υλοποιηθεί.

Κάθε πολίτης της ΕΕ μπορεί να είναι υποψήφιος και να ψηφίσει στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Οι πολίτες της ΕΕ που διαμένουν σε άλλη χώρα της ΕΕ μπορούν να ψηφίσουν και να θέσουν υποψηφιότητα εκεί. Οι κανόνες αυτοί ισχύουν σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Κάθε χώρα μπορεί επίσης να έχει πρόσθετους ή ειδικούς κανόνες σχετικά με το δικαίωμα εκλογιμότητας των υποψηφίων, την ελάχιστη ηλικία ψήφου ή τους εκλογικούς αλγόριθμους για τη συμπλήρωση των εδρών που αναλογούν στο αντίστοιχο κράτος μέλος. Ωστόσο, οι εθνικοί κανονισμοί για τις ευρωπαϊκές εκλογές δεν θα πρέπει να έρχονται σε αντίθεση με τους κοινούς κανόνες για τις εκλογές σε επίπεδο ΕΕ.

Ο συνολικός αριθμός των εδρών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 751 και είναι ταυτόχρονα ανοικτές για εκλογές. Για την περίοδο 2019-2024, το ΕΚ είχε 705 έδρες. Για την περίοδο 2024-2029, 720 έδρες είναι διαθέσιμες προς πλήρωση, εκ των οποίων οι 21 αναλογούν στην Ελλάδα. Ο αριθμός των εδρών που κατανέμεται σε κάθε κράτος μέλος της ΕΕ αποφασίζεται πριν από κάθε εκλογική αναμέτρηση, αναλογικά με το μέγεθος του πληθυσμού. Αυτό σημαίνει ότι τα κράτη με μεγαλύτερο πληθυσμό έχουν περισσότερες έδρες, ενώ τα μικρότερα κράτη έχουν λιγότερες έδρες. Για παράδειγμα, στον εκλογικό κύκλο 2024-2029 ο ελάχιστος αριθμός των ευρωβουλευτών που αναλογούν σε μια χώρα είναι 6 και ο μέγιστος 96.

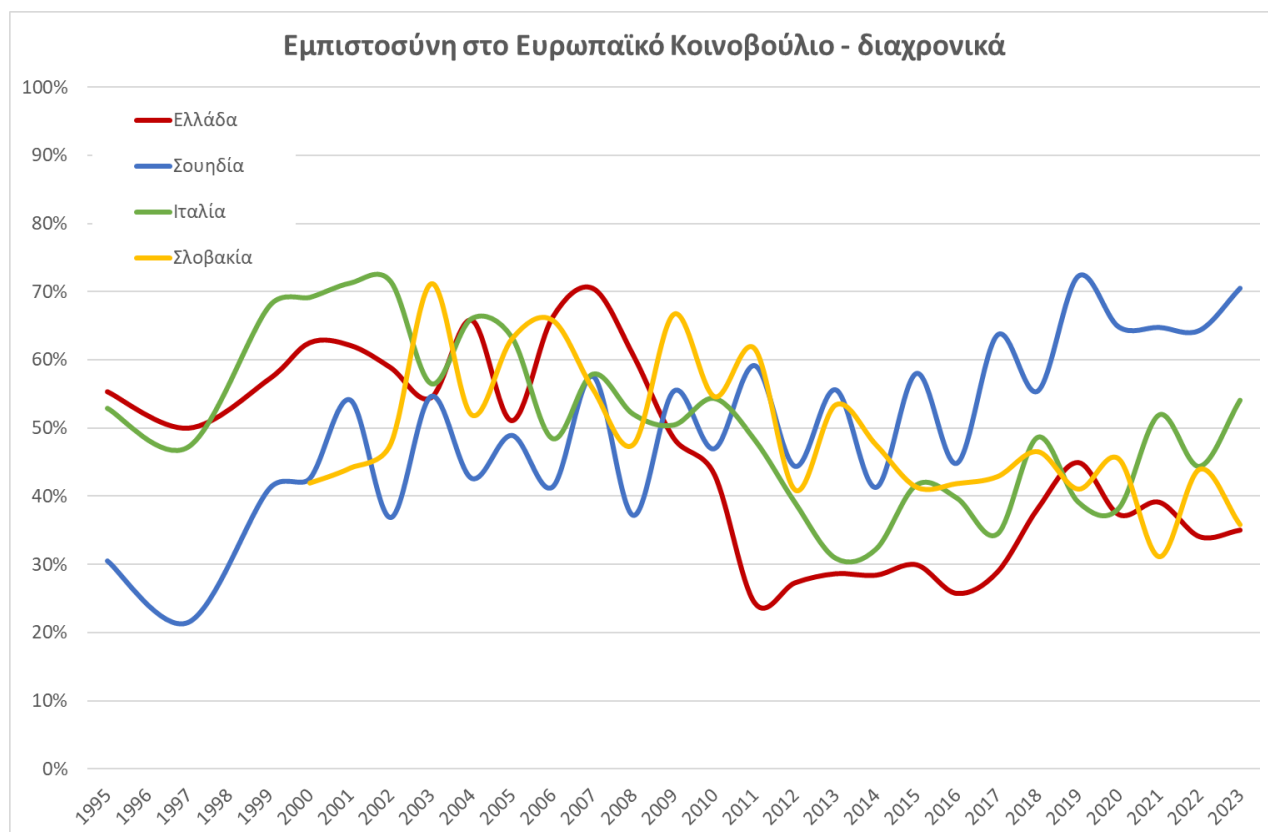
Σε αντίθεση με τις περισσότερες κοινοβουλευτικές συνελεύσεις διεθνών οργανισμών, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν εκπροσωπούνται οι κυβερνήσεις, αλλά οι πολίτες των κρατών μελών. Στην πραγματικότητα, από την αρχή, το ΕΚ έμοιαζε περισσότερο με εθνικό κοινοβούλιο παρά με κοινοβουλευτική συνέλευση ενός διακυβερνητικού οργανισμού και σήμερα θεωρείται η **μόνη άμεσα εκλεγμένη διεθνής συνέλευση στον κόσμο**.

Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι, αφού εκλεγούν, οι Ευρωβουλευτές οφείλουν να εκπροσωπούν τα συμφέροντα όλων των πολιτών της ΕΕ και της ΕΕ στο σύνολό της και όχι μόνο τα συμφέροντα των εκλογικών τους περιφερειών. Ταυτόχρονα, αντί για τις θέσεις με βάση την εθνική καταγωγή, οι ευρωβουλευτές ομαδοποιούνται κυρίως με βάση μια **πολιτική κομματική οικογένεια, δηλαδή** μια συγκεκριμένη πολιτική ιδεολογία. Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, οι οικογένειες πολιτικών κομμάτων αναγνωρίζονται μέσω της δημιουργίας επίσημων **πολιτικών ομάδων κομμάτων**, οι οποίες απαιτούν τουλάχιστον 23 ευρωβουλευτές από το ένα τέταρτο τουλάχιστον των κρατών μελών. Επί του παρόντος υπάρχουν επτά τέτοιες ομάδες, τρεις από τις οποίες εκπροσωπούνται συνεχώς από την ίδρυση του ΕΚ. Το ΕΚ μπορεί επίσης να περιλαμβάνει μέλη που δεν ανήκουν σε καμία ομάδα.

Εκτός από τις ομάδες των πολιτικών κομμάτων, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διαρθρώνεται σε επιτροπές και αντιπροσωπείες. Οι εργασίες στις επιτροπές αποτελούν τον πυρήνα της κοινοβουλευτικής δραστηριότητας, καθώς εδώ οι ευρωβουλευτές μπορούν να **προτείνουν, να τροποποιούν και να εγκρίνουν νομοθετικές προτάσεις ή εκθέσεις**. Οι επιτροπές είναι αφιερωμένες κυρίως σε συγκεκριμένους τομείς πολιτικής, οι οποίοι είναι σχετικά ίδιοι από τη μία κοινοβουλευτική περίοδο στην άλλη, αλλά μπορούν επίσης να δημιουργηθούν προσωρινές ή νέες επιτροπές. Κάθε επιτροπή συνεδριάζει δύο φορές τον μήνα και οι εργασίες της είναι δημόσιες. Ως μέρος των **αντιπροσωπειών** του Ευρωπαϊκού

Κοινοβουλίου, οι ευρωβουλευτές είναι υπεύθυνοι για τη διατήρηση των **σχέσεων μεταξύ του ΕΚ και χωρών εκτός ΕΕ ή διεθνών οργανισμών**. Σε όλες αυτές τις δραστηριότητες, οι Ευρωβουλευτές οφείλουν να υποστηρίζουν τις αξίες και τις αρχές της ΕΕ.

Ο πολιτικός συντονισμός και η δημόσια εκπροσώπηση ολόκληρου του θεσμικού οργάνου διασφαλίζεται από έναν **πρόεδρο, ο οποίος εκλέγεται για ανανεώσιμη θητεία** δύομισι ετών. Ο Πρόεδρος και οι αρχηγοί των πολιτικών ομάδων κομμάτων συγκροτούν τη **Διάσκεψη των Προέδρων**, η οποία είναι μια πολιτική δομή που οργανώνει τις κύριες εργασίες του ΕΚ, καθώς και την πολιτική κατανομή των επιτροπών και των αντιπροσωπειών.

Η δραστηριότητα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, καθώς και του κάθε ευρωβουλευτή, συμπεριλαμβανομένων όλων εκείνων που προέρχονται από την Ελλάδα, θα πρέπει να είναι διαφανής. Όλοι οι πολίτες της ΕΕ έχουν δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα του ΕΚ και τα πιο σημαντικά έγγραφα είναι διαθέσιμα σε όλες τις γλώσσες της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των ελληνικών. Τα στοιχεία επικοινωνίας όλων των ευρωβουλευτών και του προσωπικού τους είναι δημόσια και οι πολίτες της ΕΕ μπορούν να απευθύνουν ερωτήσεις σε οποιονδήποτε ευρωβουλευτή. Η ΕΕ διαθέτει επίσης δημόσιο μητρώο διαφάνειας για τις δραστηριότητες άσκησης πίεσης, το οποίο χρησιμοποιείται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, καθώς και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο. Καμία οργάνωση δεν μπορεί να συμμετάσχει σε δραστηριότητες άσκησης πίεσης με ευρωβουλευτές χωρίς να έχει εγγραφεί πρώτα σε αυτή την πλατφόρμα και οι βασικές λεπτομέρειες των συναντήσεων μεταξύ ευρωβουλευτών και τέτοιων οργανώσεων είναι δημόσιες μέσω αυτού του μητρώου.

Καθώς οι άνθρωποι έχουν διαφορετικές πολιτικές συμπάθειες, καθώς και διαφορετικές εμπειρίες και προσδοκίες σχετικά με το ρόλο των ευρωβουλευτών, η εμπιστοσύνη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μπορεί να αναφέρεται σε διαφορετικά πράγματα. Οι επιδόσεις των πολιτικών κομμάτων στα εθνικά κοινοβούλια ή η προβολή του Προέδρου του ΕΚ

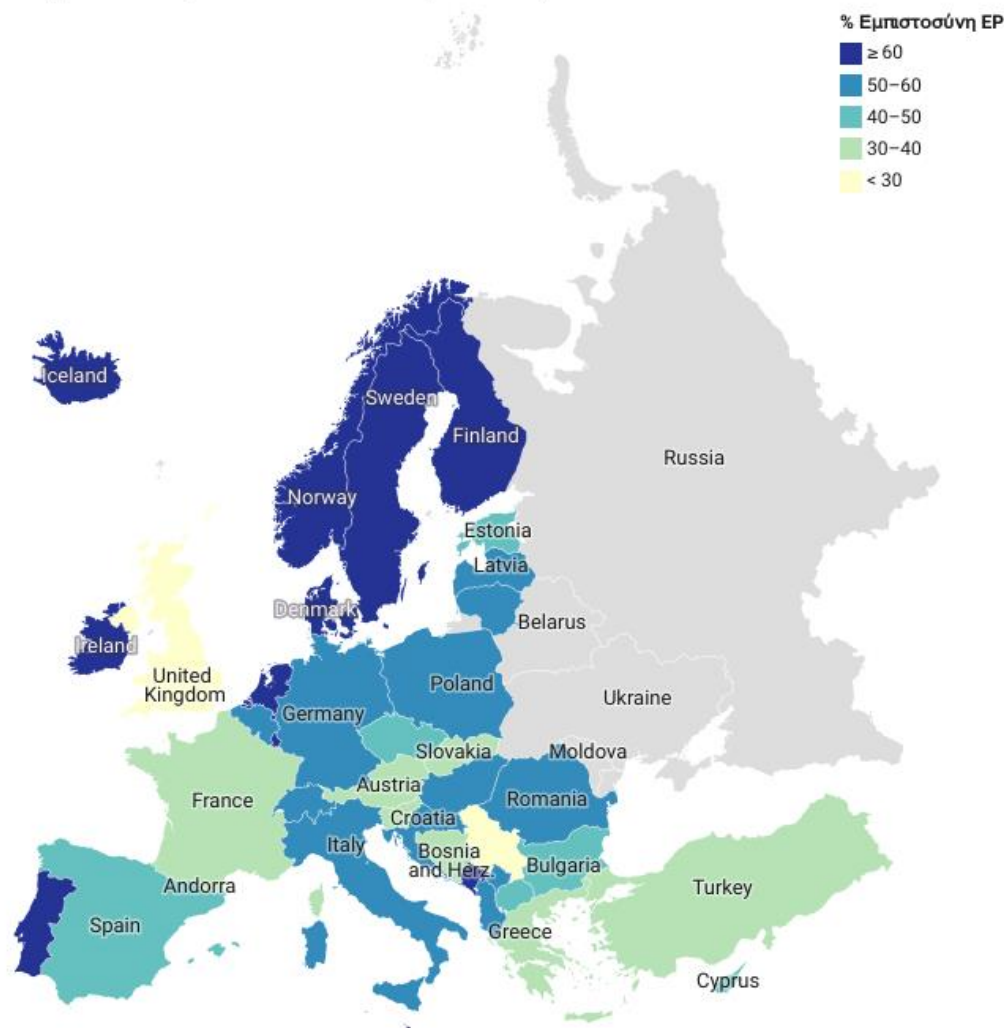

μπορούν επίσης να επηρεάσουν την αντίληψη για τις επιδόσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Επιπλέον, μπορεί να μην γνωρίζουν όλοι όσοι έχουν άποψη για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πολλά για τις δραστηριότητές του και κάποιοι άλλοι παράγοντες να επηρεάζουν τη στάση απέναντί του.

Η Ελλάδα διενήργησε τις πρώτες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 1981. Έκτοτε, με εξαίρεση ορισμένες ετήσιες διακυμάνσεις, η εμπιστοσύνη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ακολούθησε την ίδια πορεία με την εμπιστοσύνη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μια πορεία που επηρεάστηκε για ένα διάστημα από την παγκόσμια οικονομική κρίση και τις επιπτώσεις της. Από συγκριτική άποψη, οι Έλληνες δεν διαφέρουν πολύ από τους Ιταλούς και τους Σλοβάκους όσον αφορά την εμπιστοσύνη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Ο χάρτης του 2023 παρουσιάζει μια εικόνα παρόμοια με εκείνη που δείχνει την εμπιστοσύνη στην ΕΕ. Η εμπιστοσύνη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι ελαφρώς υψηλότερη στις χώρες που εντάχθηκαν στην ΕΕ αργότερα στη διαδικασία. Ταυτόχρονα, η Γερμανία και η Ιταλία έχουν πιο θετική στάση απέναντι στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο απ' ό,τι απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολό της.

Εμπιστοσύνη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2023

Source: TRUEDEM • Created with Datawrapper

B.6.2. Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι ένα από τα τέσσερα βασικά θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μαζί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Έχει κυρίως εκτελεστικές αρμοδιότητες. Αυτό σημαίνει ότι εποπτεύει την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ και, με βάση τις γενικές κατευθύνσεις που καθορίζει το Συμβούλιο, διαμορφώνει τις στρατηγικές της ΕΕ και προτείνει τη νέα νομοθεσία και τις πολιτικές της ΕΕ. Μαζί με τα κράτη μέλη εκτελεί επίσης τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Παράλληλα, έχει σημαντικό ρόλο στη διαχείριση των διεθνών σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κυρίως όσον αφορά τον σχεδιασμό της πολιτικής διεθνούς συνεργασίας, την παροχή ανθρωπιστικής και αναπτυξιακής βοήθειας σε άλλες χώρες, τον συντονισμό των εργασιών των αντιπροσωπειών της ΕΕ στον κόσμο και το ρόλο του κύριου σημείου επαφής για τις διπλωματικές αποστολές άλλων χωρών ή διεθνών οργανισμών στην ΕΕ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποτελείται κυρίως από δημόσιους υπαλλήλους από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Σήμερα υπάρχουν περίπου 32.000 μόνιμοι και έκτακτοι υπάλληλοι. Αυτό περιλαμβάνει σημαντικό αριθμό μεταφραστών - η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει 24 επίσημες γλώσσες και τα περισσότερα έγγραφα πρέπει να είναι διαθέσιμα σε όλες. Για λόγους αποτελεσματικότητας, η Ένωση διαθέτει επίσης τρεις γλώσσες εργασίας - τα αγγλικά, τα γαλλικά και τα γερμανικά, με τις δύο πρώτες να χρησιμοποιούνται περισσότερο στις καθημερινές εργασίες της Επιτροπής.

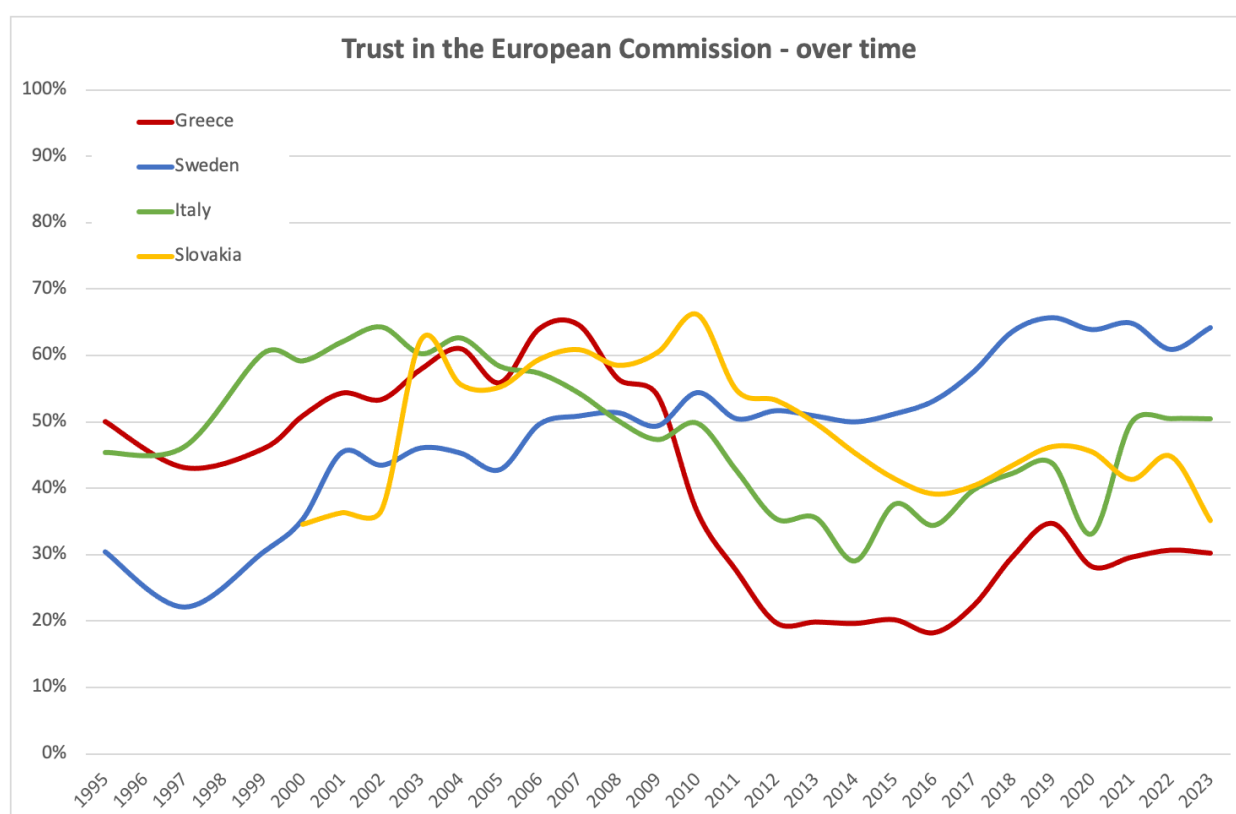

Το μεγαλύτερο μέρος των εργασιών στο πλαίσιο της ΕΚ διαρθρώνεται γύρω από τομείς πολιτικής που συντονίζονται από υπηρεσίες που ονομάζονται Γενικές Διευθύνσεις (ΓΔ). Αυτές είναι εν μέρει παρόμοιες με τα υπουργεία στα εθνικά πλαίσια. Διοικητικά, η Επιτροπή συντονίζεται από τη Γενική Γραμματεία, η οποία είναι υπεύθυνη για τη συνολική συνοχή της δραστηριότητας του θεσμικού οργάνου, σε συμφωνία με την πολιτικά διορισμένη ηγεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Από πολιτική άποψη, η Επιτροπή

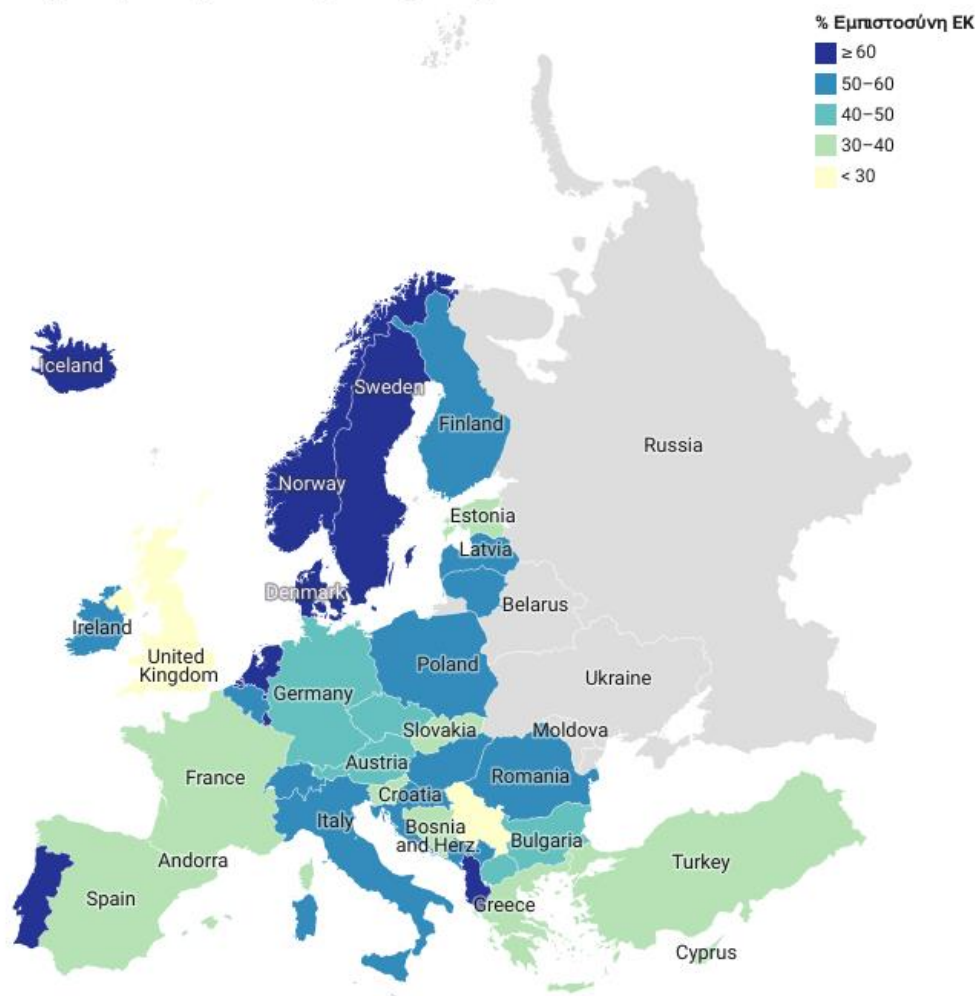
διοικείται από ένα Σώμα Επιτρόπων, του οποίου ηγείται ένας Πρόεδρος. Ο πρόεδρος εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μέσω πολιτικών διαπραγματεύσεων, αρκετά όμοια με τον τρόπο με τον οποίο εκλέγονται οι πρωθυπουργοί σε πολλά εθνικά κοινοβούλια σε όλη την Ευρώπη και τον κόσμο. Οι Επίτροποι επιλέγονται από τον Πρόεδρο με βάση τις υποψηφιότητες που λαμβάνει από κάθε κράτος μέλος της ΕΕ και λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές αρχές της ποικιλομορφίας και της συμμετοχικότητας, συμπεριλαμβανομένης της ισορροπίας των φύλων. Καθένας από τους 27 επιτρόπους ανήκει επί του παρόντος σε διαφορετικό κράτος μέλος της ΕΕ, αλλά θα πρέπει να εκπροσωπούν τα γενικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όλων των πολιτών της, γενικά και στους τομείς για τους οποίους είναι υπεύθυνοι, χωρίς διακρίσεις.

Όταν αναφερόμαστε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κάποιος μπορεί να σκέφτονται τις δημόσιες εμφανίσεις του Προέδρου ή των Επιτρόπων, ενώ άλλοι μπορεί να σκέφτονται τις πρωτοβουλίες που προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Δεδομένου ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκπροσωπεί τα γενικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πολλοί άνθρωποι μπορεί συχνά να ταυτίζουν τη δραστηριότητα της Επιτροπής με τη δραστηριότητα της ΕΕ, ακόμη και αν η Επιτροπή έχει κυρίως εκτελεστικές και όχι πολιτικές εξουσίες και οι μηχανισμοί λήψης αποφάσεων της Ένωσης περιλαμβάνουν πολλά θεσμικά όργανα και πολύπλοκους μηχανισμούς διαβουλεύσεων σε ολόκληρη την ΕΕ και με μεγάλο αριθμό ενδιαφερομένων. Στο πλαίσιο αυτό, η εμπιστοσύνη στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να σημαίνει διαφορετικά πράγματα για διαφορετικούς ανθρώπους. Γι' αυτό, όταν επιχειρείται η αξιολόγηση της κοινής γνώμης για το θεσμικό αυτό όργανο, είναι σημαντικό να διατυπώνονται οι ερωτήσεις με τρόπο που να είναι όσο το δυνατόν πιο σαφής ως προς το αντικείμενο της αξιολόγησης (π.χ. δραστηριότητα συγκεκριμένου προέδρου, σώματος επιτρόπων ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής γενικά) και να μην δημιουργείται πρόσθετη σύγχυση.

Δεδομένης της αντίληψης του κοινού για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή που περιεγράφηκε παραπάνω, δεν θα εκπλαγούμε πιθανώς αν διαπιστώσουμε ότι τα στοιχεία που υποδεικνύουν την εμπιστοσύνη στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι παρόμοια με την εμπιστοσύνη στην ΕΕ και την εμπιστοσύνη στο ΕΚ. Επί του παρόντος, το 30% των Ελλήνων δηλώνει ότι εμπιστεύεται την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ποσοστό που δεν έχει μεταβληθεί σημαντικά τα τελευταία πέντε χρόνια.

Εμπιστοσύνη στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023

Source: TRUEDEM • Created with Datawrapper

Συνολικά, εξετάζοντας τα στοιχεία που παρουσιάζονται στις τρεις τελευταίες ενότητες, θα πρέπει να είναι σαφές ότι η Ελλάδα είναι μια χώρα που παρουσιάζει ένα υγιές επίπεδο εμπιστοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σε ορισμένα από τα σημαντικότερα συστατικά της (το Κοινοβούλιο και την Επιτροπή): όχι τόσο υψηλό ώστε να υποθέσουμε ότι οι Έλληνες εμπιστεύονται τυφλά την ΕΕ, και, ταυτόχρονα, όχι τόσο χαμηλό ώστε να υποθέσουμε ότι είναι ευρωσκεπτικιστές. Από αυτή την άποψη, η Ελλάδα είναι ίσως ένα πολύ καλό παράδειγμα χώρας που έχει αποφύγει τις παγίδες τόσο της κυνικής δυσπιστίας (μη εμπιστοσύνη σε έναν θεσμό που αποδίδει καλά) όσο και της εύπιστης εμπιστοσύνης (εμπιστοσύνη σε έναν θεσμό όταν αυτός δεν αποδίδει καλά), για να υιοθετήσει την προοπτική της σκεπτικιστικής εμπιστοσύνης, η οποία απαιτεί η εμπιστοσύνη να κερδίζεται και όχι να δίνεται.

B.7 Ηνωμένα Έθνη

Τα Ηνωμένα Έθνη είναι ένας διακυβερνητικός οργανισμός (ή διεθνής κυβερνητικός οργανισμός - ΔΚΟ) που ιδρύθηκε το 1945. Αποτελεί τον πυρήνα ενός πλαισίου διεθνούς αλληλεπίδρασης με στόχο την χωρίς διακρίσεις παροχή μεγαλύτερης ασφάλειας και καλύτερης ποιότητας ζωής για τον παγκόσμιο πληθυσμό. Για τον σκοπό αυτό, ο ΟΗΕ έχει αναπτύξει ένα διεθνές σύστημα βασισμένο σε κανόνες που αποσκοπεί στη διευκόλυνση της διατήρησης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, ενώ παράλληλα ενθαρρύνει τα κράτη να αντιμετωπίσουν -μέσω της διεθνούς συνεργασίας, των σχέσεων καλής γειτονίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών- τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και ανθρωπιστικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι σε ολόκληρο τον κόσμο.

Ο ΟΗΕ αποτελεί μέρος ενός πολύπλοκου συστήματος συναφών οργανισμών και θεσμικών δομών. Στο πλαίσιο του ίδιου του ΟΗΕ, υπάρχουν έξι κύρια όργανα - η Γενική Συνέλευση, η Γραμματεία, το Διεθνές Δικαστήριο, το Συμβούλιο Ασφαλείας, το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, το Συμβούλιο Επιτροπείας. Πολλοί άνθρωποι έχουν ακούσει κυρίως για το Συμβούλιο Ασφαλείας, επειδή οι ειδήσεις σχετικά με τον ΟΗΕ συχνά σχετίζονται με τον τρόπο με τον οποίο ο οργανισμός χειρίζεται τις διεθνείς συγκρούσεις, ιδίως εκείνες που έχουν τη δυνατότητα να κλιμακωθούν σε εκτεταμένη βία.

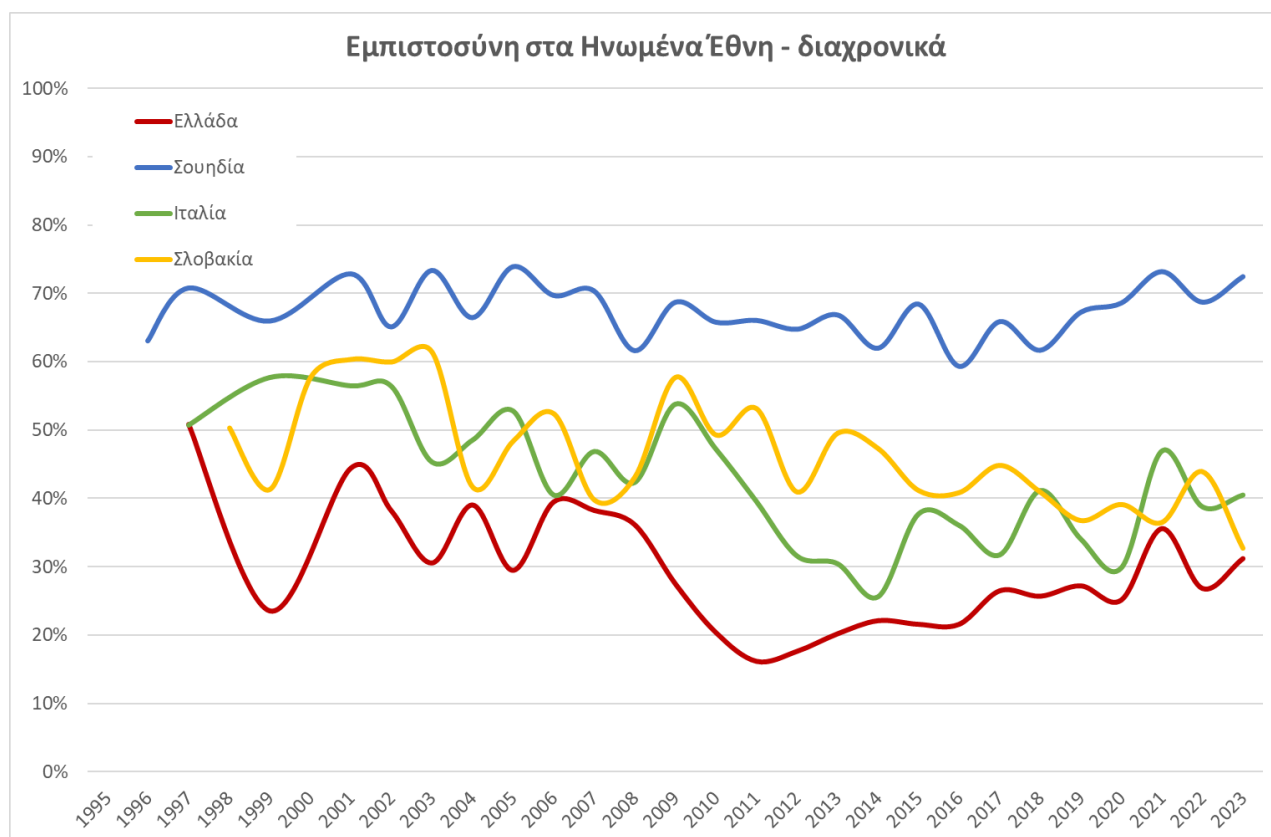
Ωστόσο, οι διεθνείς συγκρούσεις είναι γενικά σπάνιες και οι περισσότερες δραστηριότητες του ΟΗΕ συνδέονται στην πραγματικότητα με τη συνεργασία σε κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά θέματα, καθώς και με την ανάπτυξη διεθνών κανόνων και θεσμών που θα μπορούσαν να επιλύσουν ειρηνικά τις συνεχείς προκλήσεις που αντιμετωπίζει καθημερινά ο παγκόσμιος πληθυσμός. Από την πρόληψη και την αντιμετώπιση εκτάκτων καταστάσεων λιμού έως την οικοδόμηση μηχανισμών που εξασφαλίζουν δικαιότερη και ευρύτερη πρόσβαση στις ψηφιακές τεχνολογίες και την καινοτομία, αυτού του είδους η συνεργασία είναι λιγότερο ορατή στο κοινό, αλλά απαραίτητη για τους περισσότερους ανθρώπους στον κόσμο.

Οι δραστηριότητες αυτού του τύπου συνεργασίας υλοποιούνται συχνά μέσω ή με την υποστήριξη εξειδικευμένων οργανισμών, προγραμμάτων, ταμείων ή συναφών οργανισμών του ΟΗΕ, όπως το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά (UNICEF), ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) ή η Παγκόσμια Τράπεζα, επηρεάζοντας έτσι με διάφορους τρόπους την προβολή και τη φήμη του ΟΗΕ ως ξεχωριστού οργανισμού.

Τα στοιχεία σχετικά με την εμπιστοσύνη στα Ηνωμένα Έθνη που συλλέγονται σε διάφορες χώρες δείχνουν συχνά ότι στους τομείς στους οποίους τα Ηνωμένα Έθνη είναι παρόντα μέσω διαφόρων πρωτοβουλιών, ιδίως εκείνων που αποσκοπούν στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, το επίπεδο εμπιστοσύνης στα Ηνωμένα Έθνη είναι υψηλότερο. Ταυτόχρονα, όταν εμφανίζονται βίαιες διεθνείς συγκρούσεις, το επίπεδο εμπιστοσύνης

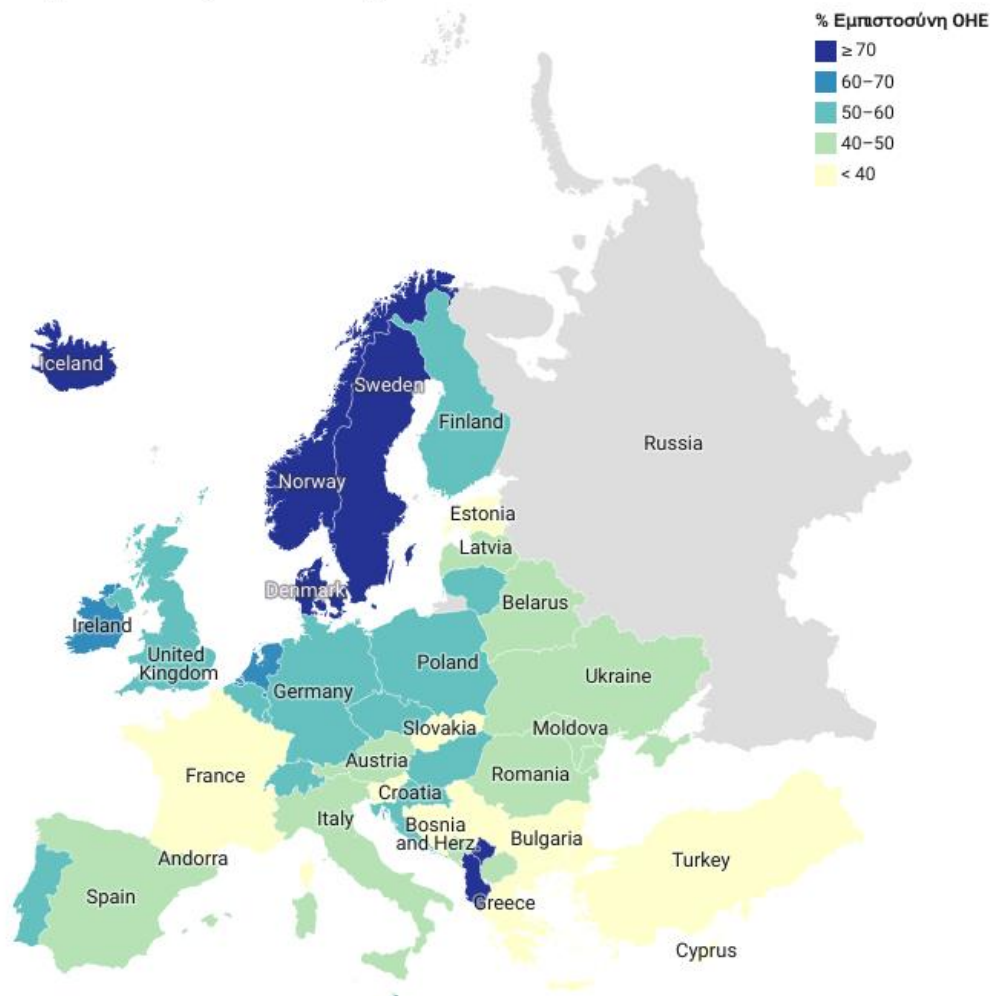
στον ΟΗΕ μπορεί εύκολα να αυξομειωθεί, ιδίως σε χώρες στις οποίες οι δραστηριότητες του ΟΗΕ είναι λιγότερο γνωστές. Δεν είναι λιγότερο σημαντικό ότι, όταν αξιολογούν την εμπιστοσύνη τους στον ΟΗΕ, διαφορετικοί άνθρωποι μπορεί να αναφέρονται σε διαφορετικές δραστηριότητες, θεσμούς ή πτυχές του οργανισμού και του ευρύτερου συστήματος συναφών οργανισμών.

Η Ελλάδα είναι ιδρυτικό μέλος του ΟΗΕ. Συνολικά, η εμπιστοσύνη των Ελλήνων στα Ηνωμένα Έθνη δεν παρουσιάζει δραματικές αλλαγές, εκτός από μια μικρή μείωση μέχρι την κορύφωση της κρίσης, που ακολουθείται από μια μικρή αύξηση μέχρι ένα επίπεδο εμπιστοσύνης περίπου 30%. Η εξέλιξη της εμπιστοσύνης στα Ηνωμένα Έθνη στην Ελλάδα είναι παρόμοια με αυτή που παρατηρείται σε χώρες όπως η Ιταλία και η Σλοβακία, αλλά σε χαμηλότερο επίπεδο από ό,τι στις άλλες χώρες. Η Σουηδία φαίνεται να αποτελεί εξαίρεση σε αυτή την περίπτωση, δεδομένου ότι η εμπιστοσύνη στον ΟΗΕ μεταξύ των Σουηδών παρέμεινε σταθερή σε ποσοστό περίπου 60%-70% του πληθυσμού.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2023, τουλάχιστον όσον αφορά την εμπιστοσύνη στα Ηνωμένα Έθνη, η Ελλάδα βρίσκεται στην ομάδα των χωρών που δηλώνουν το χαμηλότερο επίπεδο εμπιστοσύνης.

Εμπιστοσύνη στα Ηνωμένα Έθνη, 2023

Source: TRUEDEM • Created with Datawrapper

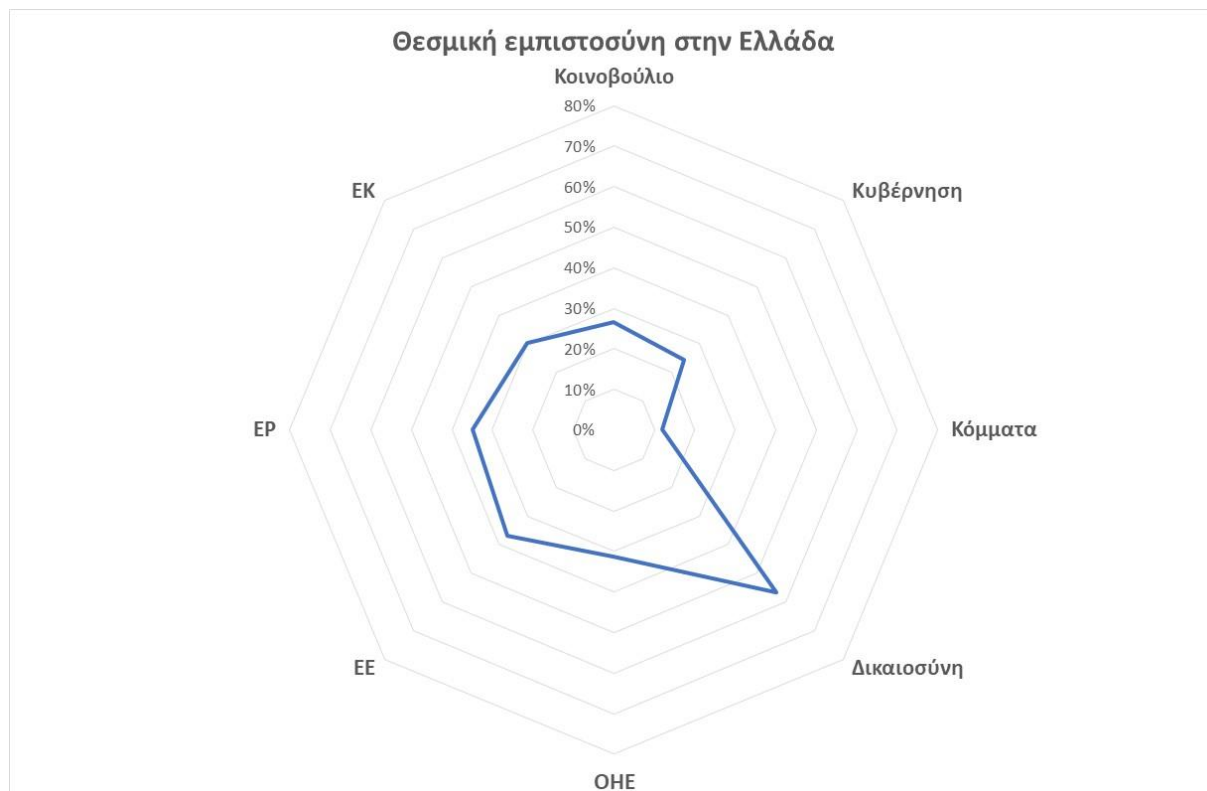
B.8 Θεσμική εμπιστοσύνη στην Ελλάδα

Ολοκληρώνουμε τη συζήτηση για την εμπιστοσύνη στην Ελλάδα συγκεντρώνοντας την εμπιστοσύνη στους τέσσερις εθνικούς θεσμούς (κυβέρνηση, κοινοβούλιο, πολιτικά κόμματα και δικαστικό σύστημα) και την εμπιστοσύνη στους τέσσερις διεθνείς οργανισμούς (Ευρωπαϊκή Ένωση, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ευρωπαϊκή Επιτροπή και Ηνωμένα Έθνη) σε ένα ενιαίο γράφημα που συνοψίζει το επίπεδο θεσμικής εμπιστοσύνης στην Ελλάδα το 2023.

Αυτό ονομάζεται ραντάρ ή διάγραμμα αράχνης και επιτρέπει την πολύ εύκολη σύγκριση του επιπέδου εμπιστοσύνης σε πολλά ιδρύματα ταυτόχρονα. Όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο εμπιστοσύνης, τόσο πιο κοντά στο εξωτερικό άκρο του γραφήματος θα βρίσκεται η γραμμή. Όσο χαμηλότερο είναι το επίπεδο εμπιστοσύνης, τόσο πιο κοντά στο κέντρο του γραφήματος θα είναι η γραμμή.

Με μια ματιά, μπορούμε να εξάγουμε μια σειρά από συμπεράσματα όσον αφορά τη θεσμική εμπιστοσύνη στην Ελλάδα. Πρώτον, μπορούμε να μιλήσουμε για έλλειμμα εμπιστοσύνης στην ελληνική κοινωνία: εκτός από το δικαστικό σύστημα, η εμπιστοσύνη σε κανέναν άλλο θεσμό δεν καταφέρνει να ξεπεράσει το 40%. Δεύτερον, οι διεθνείς οργανισμοί δεν φαίνεται να ευνοούνται έναντι των εθνικών θεσμών, όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε σε άλλες χώρες. Τρίτον, σύμφωνα με τον τρόπο που εκδηλώνεται η πολιτική εμπιστοσύνη σε πολλές

άλλες χώρες, η εμπιστοσύνη στα πολιτικά κόμματα καταγράφει χαμηλότερα επίπεδα από την εμπιστοσύνη σε άλλους θεσμούς και οργανισμούς. Τέλος, το δικαστικό σύστημα είναι ο θεσμός με τη μεγαλύτερη εμπιστοσύνη μεταξύ των οκτώ που περιλαμβάνονται στην παρούσα ανάλυση. Όπως συζητήθηκε στην ενότητα που είναι αφιερωμένη στο δικαστικό σύστημα, αυτό αποτελεί δείκτη για την ποιότητα της δημοκρατίας σε μια χώρα και η Ελλάδα έχει αρκετά καλή βαθμολογία σε αυτό.

C. Δραστηριότητες στην τάξη

Αυτή η σειρά ασκήσεων μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην τάξη για να εξοικειωθούν οι μαθητές με την έννοια της πολιτικής εμπιστοσύνης.

Γ.1 Πώς χτίζετε εμπιστοσύνη; (20 λεπτά)

Η τάξη χωρίζεται σε ομάδες των 4-5 μαθητών. Είναι προτιμότερο να δημιουργηθούν οι ομάδες με τέτοιο τρόπο ώστε σε κάθε ομάδα να υπάρχουν μαθητές που δεν είναι απαραίτητα στενοί φίλοι, αλλά περισσότερο συμμαθητές. Εναλλακτικά, η δημιουργία των ομάδων μπορεί επίσης να πραγματοποιηθεί τυχαία. Μέσα σε κάθε ομάδα, οι μαθητές καλούνται να μιλήσουν για την έννοια της εμπιστοσύνης, όπως τη βλέπουν. Οι ερωτήσεις που μπορούν να καθοδηγήσουν τις συζητήσεις τους είναι οι εξής

- Εμπιστεύεστε τους ανθρώπους στην ομάδα σας; Αν ναι, γιατί; Τι σας κάνει να τους εμπιστεύεστε/ να μην τους εμπιστεύεστε;
- Θυμάστε πώς ξεκίνησε αυτή η διαδικασία; Πώς αρχίσατε να χτίζετε εμπιστοσύνη στους συναδέλφους σας;
- Εμπιστεύεστε τους δασκάλους σας;
- Σε γενικές γραμμές, εμπιστεύεστε το σχολείο σας (ως ίδρυμα);

- Στην καθημερινή ζωή, ποιον/τι εμπιστεύεστε; Γιατί;

Ο κύριος στόχος αυτής της άσκησης είναι να δημιουργήσει κάθε ομάδα ένα σχέδιο για το πώς εξελίσσεται η διαδικασία της «εμπιστοσύνης». Ουσιαστικά, κάθε ομάδα θα παρουσιάσει, στο τέλος της άσκησης, πώς νομίζει ότι αποκτάται η εμπιστοσύνη και πόσο σημαντική είναι η αμοιβαιότητα, η προβλεψιμότητα, οι προσδοκίες και οι κοινές αξίες. Ο εκπαιδευτής είναι υπεύθυνος για τον απολογισμό.

Γ.2 Πώς να οικοδομήσουμε εμπιστοσύνη (I); (30 λεπτά)

Η τάξη χωρίζεται σε δύο ομάδες που πρέπει να εργαστούν σε παρόμοια σενάρια. Θα ειπωθεί σε κάθε ομάδα ότι εκπροσωπεί ένα πολιτικό κόμμα που μόλις δημιουργήθηκε και, κατά συνέπεια, δεν επωφελείται από την εμπιστοσύνη των πολιτών. Με βάση το σενάριο του κάθε κόμματος, η ομάδα θα πρέπει να σκεφτεί διάφορες στρατηγικές που θα μπορούσαν να καλλιεργήσουν την εμπιστοσύνη των ανθρώπων, οδηγώντας τους σε ψήφο. Ο εκπαιδευτής μπορεί να δημιουργήσει σχέδια για τα νέα πολιτικά κόμματα (αν προτιμηθούν μικρότερες ομάδες, ο εκπαιδευτής μπορεί να δημιουργήσει περισσότερα σχέδια κομμάτων). Είναι χρήσιμο τα δύο νέα κόμματα να είναι αρκετά διαφορετικά ως προς την ιδεολογία/το κοινό-στόχο (π.χ. ένα παραδοσιακό/συντηρητικό κόμμα και ένα προοδευτικό κόμμα). Κάθε ομάδα θα πρέπει να σχεδιάσει μια στρατηγική για τη δημιουργία/αύξηση της εμπιστοσύνης μεταξύ των πιθανών ψηφοφόρων, με βάση τα ακόλουθα ερωτήματα:

- Ποιες είναι οι κύριες κατηγορίες δυνητικών συμπαθούντων; Πώς μπορεί να διατηρηθεί η εμπιστοσύνη τους;
- Ποιες είναι οι κατηγορίες που μάλλον δεν θα ψήφιζαν αυτό το κόμμα; Πώς θα τους προσελκύατε;
- Πώς μπορείτε να συνεργαστείτε με τους εθελοντές του κόμματος για να διαδώσετε ένα μήνυμα αξιοπιστίας στον ευρύτερο πληθυσμό;
- Ποια προτεινόμενα μέτρα/αξίες από το σχέδιο του κόμματος μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την καλλιέργεια της εμπιστοσύνης των πολιτών;

Κάθε ομάδα θα πρέπει να παρουσιάσει τις στρατηγικές της. Ο ρόλος του εκπαιδευτή είναι να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν πόσο σημαντική είναι η εμπιστοσύνη, πώς μπορεί να καλλιεργηθεί, πώς οι ανεκπλήρωτες προεκλογικές υποσχέσεις μπορούν να βλάψουν την εμπιστοσύνη, κ.λπ.

Γ.3 Πώς να οικοδομήσουμε εμπιστοσύνη (II); (30 λεπτά)

Τρεις μαθητές της τάξης αναλαμβάνουν να υποδυθούν πολιτικούς υποψηφίους σε μια εκλογική συζήτηση (είτε επιλέγονται τυχαία είτε οι μαθητές μπορούν να δηλώσουν συμμετοχή σε αυτή την εργασία). Καθένας από αυτούς έχει τη δυνατότητα να επιλέξει έναν σύμβουλο. Οι ομάδες των δύο ατόμων (υποψήφιος + σύμβουλος) έχουν 15 λεπτά για να προετοιμάσουν μια ομιλία μέσω της οποίας ο υποψήφιος στοχεύει να πείσει την τάξη ότι θα ήταν ο ιδανικός ηγέτης της τάξης. Μετά τις ομιλίες, ο εκπαιδευτής ζητά από το ακροατήριο να εκφράσει την επιλογή του και να την αιτιολογήσει. Η έμφαση θα δοθεί στο πώς μπορεί να επικοινωνηθεί η αξιοπιστία και πόσο σημαντικό είναι για έναν πολιτικό υποψήφιο να επωφεληθεί από την εμπιστοσύνη των ανθρώπων.

Γ.4 Η σχέση μεταξύ δημοκρατίας και εμπιστοσύνης (30 λεπτά)

Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να εξετάσουν τα γραφήματα που απεικονίζουν την εξέλιξη της εμπιστοσύνης στους θεσμούς στη χώρα τους, σε σύγκριση με άλλες χώρες (όπως περιλαμβάνονται στο διδακτικό υλικό). Ο εκπαιδευτικός βεβαιώνεται ότι οι μαθητές κατανοούν και ερμηνεύουν σωστά τις πληροφορίες. Στη συνέχεια, η τάξη χωρίζεται σε διάφορες ομάδες (κάθε ομάδα για μία χώρα) και οι μαθητές καλούνται να ερευνήσουν την εξέλιξη του δημοκρατικού συστήματος στις αντίστοιχες χώρες. Οι ομάδες θα πρέπει να εξετάσουν τον δημοκρατικό μετασχηματισμό μιας χώρας και να επιδιώξουν να τον συσχετίσουν με τις τάσεις στις αξίες της πολιτικής εμπιστοσύνης.

Γ.5 Εμπιστοσύνη στους διεθνείς οργανισμούς; (30 λεπτά)

Η τάξη χωρίζεται σε δύο ομάδες. Η πρώτη ομάδα θα επικεντρωθεί στην ΕΕ και η δεύτερη στον ΟΗΕ. Σε κάθε ομάδα, οι μαθητές πρέπει να εξοικειωθούν με τη λειτουργία και τις δραστηριότητες κάθε οργανισμού. Ο διδάσκων θα πρέπει να εξηγήσει ότι οι δύο οργανισμοί διαφέρουν τόσο ως προς τη γεωγραφική τους έκταση και την αντίστοιχη ιστορία τους, αλλά και ως προς τον βαθμό ενσωμάτωσης των χωρών. Κάθε ομάδα θα επικεντρωθεί και θα συζητήσει τους διάφορους τρόπους με τους οποίους λαμβάνονται οι αποφάσεις στο πλαίσιο κάθε οργανισμού. Ο εκπαιδευτής μπορεί να προσφέρει σχετικούς συνδέσμους σε ιστότοπους όπου είναι διαθέσιμες αυτές οι πληροφορίες. Στη συνέχεια, στο πλαίσιο κάθε ομάδας, οι μαθητές θα συζητήσουν κατά πόσο συγκεκριμένες διαδικασίες λήψης αποφάσεων φαίνονται δίκαιες και κατά πόσο τους κάνουν να εμπιστεύονται τον αντίστοιχο οργανισμό. Στο τέλος, οι δύο ομάδες ανταλλάσσουν απόψεις.

Γ.6 Εμπιστοσύνη μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (20 λεπτά)

Οι μαθητές καλούνται να χρησιμοποιήσουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για να βρουν επίσημους λογαριασμούς των εθνικών πολιτικών θεσμών στις χώρες τους. Αφού τους μελετήσουν, ο εκπαιδευτικός ξεκινά μια συζήτηση, η οποία επικεντρώνεται στο είδος της αντίδρασης που λαμβάνουν οι μαθητές από αυτές τις καταχωρίσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σε σύγκριση με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που συνήθως διαβάζουν. Στη συνέχεια, οι μαθητές εργάζονται από κοινού για τον σχεδιασμό αναρτήσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για έναν ή δύο πολιτικούς θεσμούς εθνικού επιπέδου που στοχεύουν στη δημιουργία/καλλιέργεια εμπιστοσύνης στον πληθυσμό. Οι καταχωρίσεις αυτές μπορούν να αναρτηθούν στο διαδίκτυο, αν οι μαθητές το επιθυμούν, ή να γίνουν απλώς ως άσκηση.

Προετοιμάστηκε από:

- Luciana Alexandra Ghica, Πανεπιστήμιο του Βουκουρεστίου
- Bogdan Radu, Πανεπιστήμιο Babeş-Bolyai, Cluj Napoca
- Claudiu Tufiş, Πανεπιστήμιο του Βουκουρεστίου

Αναφορές:

- Easton, D. (1975). A Re-Assessment of the Concept of Political Support. *British Journal of Political Science*, 5(4), 435-457. <http://www.jstor.org/stable/193437>.
- Tufiş, C., Ghica, L., Radu, B. (2023). Long-Term Trends of Political Trust Dynamics (1980-2023): Dataset and Codebook. *Working paper no. 1.3*. TRUEDEM: Trust in European Democracies Project.
- Zmerli, S. (2014). Political Trust. In: Michalos, A.C. (eds) *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-0753-5_2202.
- Zmerli, S., & Newton, K. (2008). Social Trust and Attitudes toward Democracy. *The Public Opinion Quarterly*, 72(4), 706-724. <http://www.jstor.org/stable/25167660>.

Για την τεκμηρίωση του παρόντος υλικού χρησιμοποιήθηκαν οι ακόλουθες επίσημες πηγές:

- το εθνικό σύνταγμα και τη συνταγματική νομοθεσία,
- εθνική εκλογική νομοθεσία,
- περιλήψεις της εκλογικής νομοθεσίας, των εκλογικών δεδομένων και των λειτουργιών των κύριων κρατικών οργάνων από τους επίσημους δικτυακούς τόπους της κυβέρνησης, των εθνικών υπουργείων και οργανισμών, των εθνικών εκλογικών οργάνων, των εθνικών δικαστηρίων, του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Διακοινοβουλευτικής Ένωσης, του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ/ODIHR), του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EU FRA) και του Διεθνούς Ινστιτούτου για τη Δημοκρατία και την Εκλογική Βοήθεια (International IDEA),
- περιλήψεις δεδομένων σχετικά με τις θεσμικές εξελίξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ηνωμένων Εθνών από τους αντίστοιχους επίσημους δικτυακούς τόπους τους,
- επίσημες αγγλικές εκδόσεις διεθνών συνθηκών που σχετίζονται με την ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ηνωμένων Εθνών, συμπεριλαμβανομένων των συνθηκών προσχώρησης, διαθέσιμες στους δικτυακούς τόπους της ΕΕ και των Ηνωμένων Εθνών.

Όλα τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται στα διαγράμματα και τους χάρτες που περιλαμβάνονται στο παρόν υλικό προέρχονται από το σύνολο δεδομένων Long-Term Trends of Political Trust Dynamics (1980-2023), το οποίο είναι διαθέσιμο στη διεύθυνση <https://www.truedem.eu/resources-and-deliverables/online-data-analysis/political-trust-database>.

Πνευματικά δικαιώματα εικόνων:

Εικόνα 1: Φωτογραφία του Michael Fleshman, CC BY-SA 2.0, <https://www.flickr.com/photos/fleshmanpix/6900589751>

Εικόνα 2: Φωτογραφία του [Ryoji Iwata](#) στο [Unsplash](#)

Εικόνα 3: Φωτογραφία από Άργος, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=50310029>

Εικόνα 4: Φωτογραφία υπό Matti, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=16481261>

Εικόνα 5: Φωτογραφία, CC BY-SA 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=44481146>

Εικόνα 6: Φωτογραφία υπό C messier, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=41698156>

Εικόνα 7: Φωτογραφία του [Alexey Larionov](#) στο [Unsplash](#)

Εικόνα 8: Φωτογραφία του [Frederic Köberl](#) στο [Unsplash](#)

Εικόνα 9: Φωτογραφία του [Guillaume Périgois](#) στο [Unsplash](#)

Εικόνα 10: Φωτογραφία του [Gabriel Tovar](#) στο [Unsplash](#)

Web: www.truedem.eu
Email: office@truedem.eu
Twitter: @TRUEDEM_EU
Facebook: @TRUEDEMEU